

Mirovni proces između FARC-a i kolumbijske vlade

Flanjak, Valentina

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:679206>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2020-11-25**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Valentina Flanjak

MIROVNI PROCES IZMEĐU FARC-a I
KOLUMBIJSKE VLADE

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018. godine

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij politologije

MIROVNI PROCES IZMEĐU FARC-a I
KOLUMBIJSKE VLADE

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Ružica Jakešević

Studentica: Valentina Flanjak

Zagreb, rujan 2018. godine

Izjavljujem da sam diplomski rad: „Mirovni proces između FARC-a i kolumbijske vlade“, koji sam predala na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Ružici Jakešević, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16 – 19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu,

Valentina Flanjak

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Kolumbija.....	4
3. Prestanak postojanja terorističke skupine uključivanjem u legalne i legitimne političke procese.....	7
4. Osnovne značajke FARC-a	10
5. Kako odrediti FARC?.....	13
5.1. FARC kao gerila.....	13
5.2. FARC kao kriminalna skupina	15
5.3. FARC kao teroristička skupina.....	18
6. Prethodni pokušaji mirovnih pregovora	22
6.1. Prvi pokušaj: 1984. - 1989. godine.....	22
6.2. Drugi pokušaj: 1991. - 1992. godine	23
6.3. Treći pokušaj: 1998. - 2002. godine	24
7. Okolnosti u kojima se nalazi Kolumbija i FARC koje su dovele do pregovora i sporazuma	26
8. Posljednji mirovni pregovori i dogovoreni sporazum.....	28
8.1. Šest točaka sporazuma.....	30
8.2. Referendum	35
8.3. Dodatna kategorija kao rezultat sporazuma: FARC kao politička stranka.....	37
9. Zaključak.....	39
10. Literatura	42
11. Sažetak	46

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1: Teroristički indeks: Kolumbija	6
---	---

Slike

Slika 1: Rezultati referenduma	36
--------------------------------------	----

1. Uvod

Suvremeni je svijet obilježen brojnim ugrozama, no to više nisu tradicionalne ugroze od strane druge države, već od pojedinaca i pojedinih skupina koji ne sustaju ni pred čime kako bi ostvarili svoje ciljeve. Fokusrajući se na Latinsku Ameriku mogu se vidjeti brojne nestabilnosti koje ugrožavaju državu i njene građane. Tako se ističe problem droge, budući da su latinskoameričke zemlje prve na ljestvicama proizvodnje opijata. Osim droge ističe se i korupcija pa se tako mogu pronaći i visoko rangirani dužnosnici koji su na platnim listama narkokartela.

Među zemljama Latinske Amerike Kolumbija se ističe kao zemlja s brojnim pobunjeničkim grupama što je pak dovelo do toga da ima i najveći teroristički indeks. Tomu pridonosi nekoliko pobunjeničkih skupina koje djeluju na teritoriju Kolumbije. Neke od njih su nastale kao posljedica velikih nepravdi i nejednakosti koje obilježavaju kolumbijsko stanovništvo. Jedna od takvih skupina je i *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia* ili skraćeno FARC. U literaturi može se pronaći i pod nazivom *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo*.

Tijekom prvih godina postojanja FARC je djelovao kao gerilska skupina koja je zastupala marksističko-lenjinističke principe i borila se za agrarnu reformu. S vremenom je FARC ušao u trgovinu drogom. Prvo su poslovali tako što su naplaćivali porez seljacima koji su imali polja lišća koke. Djelovali su kao posrednici između seljaka i kupaca budući da su kupci često mijenjali cijenu na štetu seljaka. Oporezovali su upotrebu njihovih laboratorija, zemlje, zrakoplova, zrakoplovnih staza za slijetanje i uzlijetanje, materijala za proizvodnju, odnosno svega što je imalo veze s proizvodnjom i prodajom. Na taj su način stekli velika financijska sredstva koja su dovela do povećanja broja boraca, ali i njihove bolje opremljenosti (Leech, 2011).

Kolumbija se 90-ih godina istaknula kao predvodnica u proizvodnji droge, stoga dolazi i do povećanja potrošnje u drugim zemljama među kojima se ističu Sjedinjene Američke Države. Američke su vlasti odlučile pomoći Kolumbiji u sprječavanju uzgoja ilegalnih usjeva i u borbi sa trgovcima drogom. Nakon obračuna s velikim kolumbijskim narkokartelima, na red su došle gerilske skupine. FARC je puno više napadao kolumbijske vlasti te su počeli intenzivnije provoditi teroristička djela. U razdoblju od 2002. - 2010. godine, u suradnji sa SAD-om, kolumbijske vlasti su izvele brojne akcije protiv gerilskih skupina. Ti napadi

oslabili su FARC, stoga i u samoj skupini dolazi do raznih promjena koje su je toliko učinile nesigurnom da su se odlučili pristati na pregovore s vladajućima (Peceny, Durnan).

Ovaj je rad iz područja društvenih znanosti, a smješta se u polje politologije, odnosno pod granu međunarodnih odnosa i nacionalne sigurnosti. Izvedenica ove grane politologije sigurnosne su studije u kojima dolazi do prebacivanja fokusa sa vojnih ugroza na one u kojima je pojedinac referentni objekt sigurnosti (Tatalović, Lacović, 2012: 3). Krajem prošlog stoljeća dolazi do razvoja novog pristupa koji se temelji na asimetričnim prijetnjama. Za razliku od klasičnih vojnih prijetnji, asimetrične prijetnje su nepredvidljive, ne pridržavaju se međunarodnog prava te je na njih nemoguće pružiti razmjernan odgovor. Pod ovaj opis možemo navesti terorizam, proliferaciju oružja za masovno uništenje, transnacionalni organizirani kriminal ili ugroze koje su posljedica globalizacije i klimatskih promjena (Tatalović, Lacović, 2012: 5).

Terorizam je posebno na važnosti počeo dobivati nakon terorističkog napada na SAD 2001. godine. Od tada pa do danas napisani su brojni radovi koji se bave istraživanjem terorizma i terorističkih skupina, ali i time kako ih spriječiti u djelovanju. Istraživanje koje se u ovom radu uzima kao teorijski okvir bavi se načinima na koje terorističke skupine prestaju s djelovanjem. Autori Seth Jones i Martin Libicki u okviru korporacije RAND navode pet načina na koji terorističke skupine nestaju, no ovaj rad se temelji na načinu kada terorističke skupine prestaju s djelovanjem zbog određenih političkih procesa. Okolnosti u politici zemlje u kojoj teroristička skupina djeluje mogu navesti obje strane, vlast i terorističku skupinu, da odluče zajedno doći do mirnog rješenja.

Rad će dati prikaz djelovanja terorističke skupine koja je nakon nekoliko desetljeća borbe izabrala ostvariti svoje ciljeve u suradnji s državnom vlasti. S obzirom na nedavni mirovni sporazum, važno je vidjeti koji su procesi i okolnosti doveli do dogovora. Isto tako, razumijevanje ovog procesa može pružiti predložak prema kojemu i druge sukobljene strane također mogu postići dogovor.

U ovoj temi možemo uočiti dva problema, a to su kategorizacija FARC-a te mirovni pregovori. FARC je tijekom povijesti imao obilježja i gerile, i kriminalne skupine, i terorističke skupine, a u novije vrijeme su postali i politička stranka. Osim toga, prijašnjih godina su pokretani mirovni pregovori s FARC-om, no neuspješno, dok su posljednji mirovni pregovori bili uspješni te rezultirali sporazumom. Stoga istraživačko pitanje glasi: Kojoj

kategoriji pripada FARC te koje su sličnosti i razlike između posljednjeg i prethodnih mirovnih pregovora?

Iz toga proizlazi teza da je FARC tijekom svojih godina posjedovao obilježja sve tri kategorije te naposljetku postao politička stranka na temelju posljednjih mirovnih pregovora koji su bili uspješniji od prethodnih s obzirom na okolnosti u kojima se nalazi i Kolumbija, ali i sam FARC.

Pri pisanju ovog rada analizirani su primarni i sekundarni izvori. Analizirani su akademski članci koji se bave ovom i srodnim temama te su pružili podlogu na kojoj se temelji rad, kao i općenite informacije potrebne za razumijevanje određenih odnosa i stanja. Osim članaka, u radu je spomenuto nekoliko knjiga koje se bave samim FARC-om ili pak Kolumbijom i njenim položajem unutar Latinske Amerike.

2. Kolumbija

Zemlje Latinske Amerike od svojih prvih neovisnih dana imaju problema sa održavanjem stabilnosti i sigurnosti. Mnoge su tako obilježene političkim previranjima i vojnim udarima. Nestabilnost vlasti dodatno pogoršavaju organizirani kriminal i korupcija. Među njima se nalazi i Kolumbija, ali je u njenom slučaju potrebno nadodati i pobunjeničke grupe koje se bore protiv vlasti.

Kolumbija se smjestila na sjeverozapadnom dijelu Južne Amerike. Njene su susjedne zemlje Panama, koja je dio vremena bila u zajednici s Kolumbijom, kao i Ekvador koji dijeli istu prošlost, zatim Venezuela poznata po svojim karizmatičnim vođama, Brazil kao najrazvijenija ekonomija Južne Amerike te posljednja, Peru, zemlja koja se sa Kolumbijom natječe za prvo mjesto na ljestvicama proizvodnje droge. Može se reći da Kolumbija ima povoljan geopolitički položaj budući da se nalazi na obalama Atlantskog i Tihog oceana. Što se tiče geografskih obilježja, kroz Kolumbiju prolazi planinski lanac Ande, mnoštvo rijeka, a prostire se i dio Amazone. Većina stanovništva Kolumbije živi u gradovima koji se nalaze oko planinskog područja. Ostatak zemlje obilježavaju vruće nizine, stoga ostatak stanovništva naseljava područja uz rijeke ili prašumu (Vanden, Prevost, 2009: 495-496).

Stanovništvo Kolumbije godinama obilježava nejednakost. Siromaštvo se najviše vidi u ruralnim dijelovima zemlje. Tome značajno pridonose zemljišne reforme. Iako ih je bilo nekoliko tijekom godina, i dalje je najveća koncentracija zemlje u rukama velikih zemljoposjednika (Diamond i sur., 1989: 325). Mnogi konflikti nastaju upravo iz ovog razloga, a stanje je dodatno pogoršano povećanom proizvodnjom droge. Trgovci drogom zauzimaju velike zemljišne posjede, a do njih dolaze tako što uzimaju od seljaka koji posjeduju mala zemljišta (Vanden, Prevost, 2009: 497-498). Radnici pak imaju nešto bolje uvjete nego seljaci. Svojim sindikalnim organizacijama uspjeli su utjecati na državne politike. Unatoč tome, kao i seljaci, radnici imaju slab položaj među društvenim klasama Kolumbije. Oni s najviše moći su elitne skupine koje kontroliraju privatni sektor te kao takve imaju najviše utjecaja na državne politike. Njihovi prijedlozi i kritike uvijek budu prihvaćeni i uvaženi (Vanden, Prevost, 2009: 499-500).

Današnje političko uređenje temelji se na ustavu iz 1991. godine te karakterizira Kolumbiju kao decentraliziranu, unitarnu republiku sa autonomnim teritorijalnim entitetima. Država je podijeljena na 32 departmana koji imaju izabrane guvernere i departmanske skupštine, a nadalje se dijele na okruge. Kako je Kolumbija unitarna država, guverneri i gradonačelnici su

strogo ograničeni u svojim ovlastima (Vanden, Prevost, 2009: 517). Izvršnu vlast ima predsjednik koji je ujedno šef države i šef vlade i to na mandat od četiri godine. Iako su ovim ustavom smanjene ovlasti predsjednika, one su i dalje ostale značajne, pogotovo u pogledu financija. Zakonodavnu vlast ima dvodomni Kongres čiji se zastupnici biraju na mandat od četiri godine. Senat se sastoji od 102 zastupnika, a u Domu predstavnika broj varira te se kreće oko 160. Sudska grana vlasti sastoji se od općinskih, okružnih i viših sudova te Vrhovnog suda (Vanden, Prevost, 2009: 518).

Nasilje obilježava Kolumbiju još od prvih dana postojanja neovisne države. Svoju neovisnost izborila je nasilnim revolucionarnim borbama koje su krenule još davne 1810. godine. Borbe su se nastavile sve do 1823. godine, no u to vrijeme Kolumbija je bila u sastavu zajedno s Venezuelom i Ekvadorom sve do 1830. godine. Još u to vrijeme započele su borbe Liberala i Konzervativaca. Konzervativci su se zalagali za centraliziranu političku administraciju i protekcionističku ekonomiju dok su Liberali tražili federalističko uređenje i slobodnu trgovinu. Iako ove razlike među dvjema stranama nisu uvijek bile jasne, prouzrokovale su nekoliko građanskih ratova u Kolumbiji (Vanden, Prevost, 2009: 502-503).

Nakon teškog razdoblja nasilja i vojne vlasti civilna je vlast uspostavljena dogovorom između Liberala i Konzervativaca. Započelo je razdoblje poznato pod nazivom *National Front* koje je trajalo od 1958. - 1974. godine. Temeljilo se na redovitim izmjenama stranaka na vlasti svake četiri godine. Tako je nastao prividno demokratski civilni režim. Općenito su se poštivala prava i slobode ljudi, no sudjelovanje trećih stranaka bilo je onemogućeno (Vanden, Prevost, 2009: 505-506). Nakon 1974. godine, iako je dolazilo do izmjena stranaka, većinom su dominirali Liberali. Kolumbijski stranački sustav kasnijih je godina bio nestabilan, no došlo je do uključivanja i drugih stranaka u politički proces (Vanden, Prevost, 2009: 513).

Iako je većina latinoameričkih država obilježena nasiljem i terorističkim napadima, Kolumbija se nalazi na vrhu ljestvice. Što je veći indeks to su učestaliji teroristički događaji u pojedinoj zemlji, odnosno što je manji indeks manje je terorističkih događaja. Tako Kolumbija ima indeks 5,60, sljedeća je Venezuela sa 3,63 dok se ostale susjedne zemlje nalaze još niže na ljestvici pa tako Ekvador ima 1,62, a slijedi ga Brazil sa 1,57 (Trading Economics)¹. Ukoliko se pogleda поближе Kolumbija mogu se vidjeti usponi i padovi

¹ Trading Economics (2018) <https://tradingeconomics.com/country-list/terrorism-index?continent=america>, <https://tradingeconomics.com/colombia/terrorism-index> (9.6.2018.) - Trading Economics pruža informacije o

učestalosti terorističkih djela. Vrhunac je tako bio 2002. godine kada je indeks iznosio 7,16 te je nakon toga uslijedio pad sve do 2007. godine. Nakon toga ponovno slijedi razdoblje uspona kada je indeks dosegao nešto više od 6,5 da bi nakon 2012. godine ponovno uslijedio pad (ibid). Posljednji se pad može povezati sa mirovnim pregovorima, budući da su oni započeli 2012. godine. Detaljnije se može vidjeti na grafikonu u nastavku.

Tablica 1: Teroristički indeks: Kolumbija

Izvor: Trading Economics

196 zemalja koje uključuju: ekonomske indikatore, tržišne cijene, prinos državnih obveznica i cijene roba, među kojima se mogu pronaći i teroristički indeksi.

3. Prestanak postojanja terorističke skupine uključivanjem u legalne i legitimne političke procese

Nesigurnost suvremenog okruženja dovela je do sve češće istraživanog problema terorizma. Brojni autori su se bavili time kako terorističke skupine nastaju, što ih motivira, mogućnošću predviđanja i sprječavanja njihovih napada, ali i time kako one okončavaju svoje djelovanje. U sklopu korporacije RAND autori Martin Libicki i Seth Jones proveli su istraživanje na 648 terorističkih skupina koje su djelovale u razdoblju od 1968. - 2006. godine.

Prema istraživanju postoji pet glavnih načina prema kojima terorističke skupine okončavaju svoje djelovanje: a) protiv njih se djeluje upotrebom policijskih snaga, b) isto tako i vojnih snaga, c) razdvajanje među članovima skupine što pak vodi do prestanka djelovanja, d) pobjeda terorističke skupine, odnosno ostvarenje ciljeva i e) djelovanje političkih procesa koji dovode do prestanka djelovanja terorističke skupine. U praksi terorističke skupine zapravo završavaju upotrebom nekoliko tih taktika zajedno. Što se tiče upotrebe policijskih snaga, ono uključuje prikupljanje informacija o terorističkoj skupini, razbijanje lanaca i uhićenja ključnih članova. Također, potrebna je i pravna regulacija, odnosno da se kriminaliziraju aktivnosti koje teroristi provode, kao što su prikupljanje sredstava ili novačenje članova. Nadalje, terorističke skupine mogu biti i vojno poražene. To pak znači slanje vojnih snaga da zarobe ili ubiju ključne članove terorističke skupine. Vojne snage protiv terorističkih skupina mogu djelovati unutar ili izvan vlastite zemlje, što se može vidjeti na primjeru turskih vojnih snaga koje su djelovale protiv Kurdske radničke stranke ili američkih snaga koje su djelovale na teritoriju Afganistana. Zbog neslaganja unutar same terorističke skupine može doći do razdvajanja. Opstanak postaje upitan ako na malom prostoru postoji nekoliko terorističkih skupina koje se bore za iste resurse, kao na primjer na palestinskom području. Razdvajanje ne mora značiti sam prestanak terorizma. Članovi mogu jednostavno prijeći u druge terorističke grupe. Četvrti način je da je grupa uspjela ostvariti pobjedu, odnosno da su postigli ciljeve za koje su se borili, kao na primjer Nacionalni oslobodilački front u Alžiru (Jones, Libicki, 2008: 9-14).

Posljednji peti način odnosi se na ovaj rad, a to je prestanak djelovanja uključivanjem u legitimne i legalne političke procese. Događa se kada grupe procjene da su nenasilni načini možda efektivniji u postizanju ciljeva kojima teže. Ovaj način uključuje suradnju s vladom određene države, a nakon uspostave mira, postoji i mogućnost da skupina sudjeluje u političkom životu države. Uzrok ovakvom prelasku je određena promjena koja se dogodila ili

unutar grupe ili unutar države (Jones, Libicki, 2008: 9-14). Prije uključivanja u političke procese, teroristička grupa i vlada određene države prolaze kroz mirovne pregovore. Radi se o pregovaračkom procesu s vladom kako bi terorističke grupe raspustile svoje postrojbe te ostvarile prijelaz u političku stranku. U nekim slučajevima ne mora doći do pregovora, već vlada može provoditi takvu politiku da nudi blaže kazne za one članove terorističkih skupina koji se samovoljno prijave i pruže vrijedne informacije (Jones, Libicki, 2008: 21-24).

Postoje i čimbenici koji također utječu na trajanje terorističkih skupina kao što su ideološka motivacija, ekonomski uvjeti, tip režima, veličina grupe te opseg ciljeva terorističke skupine. Ideološka se motivacija može podijeliti u četiri tipa: lijevo ili desno orijentirana te nacionalistička ili religijska motivacija. Potrebno je istaknuti lijevo orijentiranu koja uključuje marksističko-lenjinističke grupe, grupe za zaštitu okoliša ili životinja, anarhične ili antiglobalizacijske grupe. Ekonomski uvjeti također mogu pogodovati terorističkim skupinama s obzirom na to da loše ekonomsko stanje može omogućiti podršku okoline. Isto tako i velike ekonomske nejednakosti idu u korist terorističkim skupinama, a to pak znači da u siromašnijim zemljama terorističke skupine dulje opstaju. Što se tiče tipa režima, postoje neslaganja oko toga pogoduje li demokracija ili ne opstanku terorističkih skupina. U obzir treba uzeti i veličinu grupe jer veće su grupe sposobnije dulje opstati, imaju više resursa te je stoga vlastima potrebno više vremena kako bi ih uklonili. I posljednje, ovisno o tome kakve ciljeve terorističke skupine teže ostvariti, ovisi i koliko će im vremena trebati da uspiju u tome. Ovdje valja istaknuti grupe koje traže socijalnu revoluciju i žele promijeniti društvene ili kulturne norme (Jones, Libicki, 2008: 15-18).

Prestankom postojanja terorističkih skupina u svojim radovima bavila se i Marta Crenshaw, no za razliku od prethodno navedenih načina i uzroka, navela je razine analize. Prvo navodi da do smanjenja terorizma dolazi zbog međusobne povezanosti triju faktora, a to su: „Reakcija vlade koja može voditi do poraza oružanih organizacija, strateški izbori grupe koji mogu voditi do odluke o napuštanju nasilnih sredstava i nedostatak sredstava grupa, što može voditi ka organizacijskoj dezintegraciji“ (Crenshaw, 1996: 264-268, cit. prema Zulaika, Murua, 2017: 3). Sljedeće što Crenshaw analizira su izbori grupe, odnosno razlozi zbog kojih dolazi do napuštanja terorističkih metoda, a to su uspjeh u postizanju ciljeva, dostupnost novih načina koji su preferiraniji od nasilja i kada korištenje nasilja usporava ostvarivanje ciljeva. Čimbenik koji je kasnije nadodala je da terorističke skupine odlučuju završiti borbu ako izgube podršku okoline (Zulaika, Murua, 2017: 3).

Zanimljivo je da je čak 43 % proučavanih terorističkih skupina, odnosno njih 114, prestalo sa svojim djelovanjem tako što se uključilo u legalne i legitimne političke procese. Jedna od poznatijih terorističkih skupina, Irish Republican Army (IRA), sa svojim je djelovanjem prestala upravo na ovaj način, postizanjem dogovora s vladom. Zatim, može se navesti i teroristička skupina koja je djelovala u Mozambiku, Resistencia Nacional Mozambicana (RENAMO). Potpisali su mirovni sporazum s vladom, prekinuli s napadima, razoružali se te uključili u višestranačke izbore. Važno je spomenuti da je Kolumbija i prije FARC-a imala iskustva s uspješnim mirovnim pregovorima, pa je tako teroristička skupina April 19 Movement (M-19) postigla sporazum s vladom i počela ostvarivati svoje ciljeve kroz politički proces (Jones, Libicki, 2008: 18-23).

Na temelju svega navedenog FARC se može svrstati u skupinu koja je prestala s postojanjem jer je prešla u legalne i legitimne političke procese. Iako, kao što će biti navedeno kasnije, postoji mogućnost i da su vojni napadi pridonijeli tomu da se FARC odluči na ovu odluku. Prema navedenim karakteristikama, može se uočiti da je FARC ljevičarska teroristička skupina, koja je imala velika financijska sredstva, a zbog lošeg ekonomskog stanja države i velike društvene nejednakosti koja postoji u Kolumbiji imali su i podršku naroda, što je vodilo i velikom broju članova FARC-a. Što se tiče ciljeva, FARC je pripadao gore istaknutoj grupi, odnosno, tražili su socijalnu revoluciju i društvene promjene.

4. Osnovne značajke FARC-a

FARC je jedna od rijetkih skupina koja se ističe po svojem dugotrajnom postojanju. Iako je službeno nastao 1966. godine, svoje korijene vuče još iz 1930-ih godina. Veže se uz Liberale i komunističke grupe koje su postojale u to vrijeme. Prema tome, vidi se da korijeni FARC-a datiraju još prije kubanske revolucije, odnosno prije nego su se pojavili Fidel Castro i Che Guevara koji su potaknuli stvaranje pobunjeničkih grupa na prostoru Latinske Amerike (Boudon, 1996: 280).

U tom je periodu nastao veliki sukob između Liberala i Konzervativaca zbog agrarnih podjela. Sukob je doživio vrhunac kada je 1948. godine ubijen Jorge Eliécer Gaitán, disident Liberalne stranke koji je imao veliku popularnost te se čak predviđalo da će postati predsjednik (Leech, 2011: 7-8). Sukob je trajao cijelo desetljeće te je dobio naziv „La Violencia“. Nered je najviše vladao u ruralnim krajevima zemlje te su stoga nastajale brojne pobunjeničke grupe koje su primarno stvarane u obrambene svrhe. Sve su te pobunjeničke skupine bile povezane s Komunističkom strankom. Nakon što je vojska preuzela vlast u suradnji s Konzervativcima i Liberalima te je nastao *National front*, brojne grupe su nestale, no ne i one ljevičarske, odnosno povezane s komunistima. Narod je bio nezadovoljan novom vladom jer je radila u korist velikih zemljoposjednika. Nekoliko pobunjeničkih grupa preživjelo je dolazak vojske na vlast te se 1964. godine organiziraju u „Southern Bloc“ kako bi se suprotstavili vladi. Na njihovoj drugoj konferenciji 1966. godine donesena je odluka o preimenovanju te tada nastaje FARC (Cunningham i sur., 2013: 478-479).

Ideološki se FARC povezuje s marksističko-lenjinističkim principima kojima je namjera bila potaknuti agrarnu reformu u Kolumbiji (Ince, 2013: 26). Kao najveća ljevičarska skupina u Kolumbiji, propustili su svoju veličinu iskoristiti kroz politički pristup te su se uglavnom usredotočili na vojnu borbu. Politički je pristup bio u sjeni te uglavnom u obliku kritiziranja države posebno zbog korupcije i nejednakosti u društvu (Lee, 2012: 32).

Iz male grupe, koja je služila za obranu seljaka FARC je prerastao u revolucionarnu gerilu kojoj je cilj bio proširenje djelovanja kroz cijelu zemlju kako bi svrgnula vladu. Marulanda, osnivač i dugogodišnji vođa FARC-a, tada je naglasio da FARC nije samo vojna skupina, već i politička te da je to ključno kako bi pomogli seljaštvu u ostvarivanju njihovih zahtjeva (Leech, 2011: 16).

Iako je Kolumbija krenula sa zemljišnom reformom 60-ih godina prošlog stoljeća, njome se malo toga uspjelo napraviti. Jedan od primarnih razloga je to što su velika imanja koja su u

vlasništvu najvećih državnih veleposjednika bila izdvojena iz reforme. Također, nije pomagala ni opsežna administracija koju su seljaci morali proći kako bi došli do zemlje. Stoga su mnogi seljaci kolonizirali područje prašume, raščistili zemlju i proglasili je svojom, a mnogi od njih su bili upravo oni koji su osnovali FARC. Gerila je služila kao obrana od agresije države i velikih zemljoposjednika (Leech, 2011: 19-20). Kako državna reforma nije bila uspješna, FARC je osmislio svoju. Revolucionarna agrarna politika trebala je promijeniti društvenu strukturu kolumbijskog sela. Seljaci koji žele raditi, dobivali bi zemlju koja bi bila oduzimana velikim zemljoposjednicima. Prema programu, seljaci bi dobivali i zaštitu te bi bile osnovane i autonomne organizacije tih zajednica (Leech, 2011: 20-21).

Skupina autora navodi tri faze borbe kako ju je FARC zamišljao: „(1) opća ofenziva kroz cijelu državu kako bi oslabili vojne snage i vladu te stvorili kaos; (2) postavljanje privremene vlade sastavljene od revolucionarnih članova; i (3) obrana revolucije kako bi se eliminirale preostale snage i konsolidacija vlade“ (Cunningham i sur., 2013: 479). Ubrzo je postalo jasno da je za ostvarivanje tih faza potrebno i ljudstvo i novac, što je pak FARC odvelo u trgovinu drogom (Cunningham i sur., 2013: 479).

Što se tiče ljudstva, teško je odrediti točan broj FARC-ovih boraca, a procjene variraju. Smatra se da je broj boraca prvih godina FARC-a bio oko 2000 ljudi. Uključivanjem u proizvodnju droge broj boraca je sve više rastao te je vrhunac dosegao krajem 90-ih godina prošlog stoljeća (Gentry, Spencer, 2010: 455-456). Ince navodi da je 2002. godine, prije nego su pokrenute masovne akcije, bilo oko 20 000 boraca. Upravo zbog vladinih akcija protiv pobunjenika, broj FARC-ovih članova pao je na 8 000 do 2013. godine (Ince, 2013: 27).

Još jedna značajka FARC-a je i njegova struktura. „To je prividno hijerarhijska organizacija s dobro definiranim zapovjednim lancem i rangiranom strukturom na višim razinama vlasti sa polu-distribuiranim zapovjednim sistemom koji se proteže kroz ogromno teritorijalno prostranstvo i u ruralnim i u urbanim okruženjima“ (Cunningham i sur., 2013: 482). Ovakva komplicirana struktura nastala je tek 90-ih godina kako bi se osigurali da unatoč napadima kolumbijskih vlasti FARC nastavi sa djelovanjem (Cunningham i sur., 2013: 482).

Na samom vrhu se nalazi središnje visoko zapovjedništvo koje uključuje tajništvo s 5 stalnih članova od kojih je jedan glavni zapovjednik te glavno osoblje. Nadalje, FARC se dijeli na sedam blokova, 5 regionalno podijeljenih i dva združena bloka. Blokovi se dalje dijele na minimalno pet fronti te su odgovorni zapovjedniku bloka. Zanimljivo je da FARC ima i međunarodni blok kojemu je svrha pridobiti međunarodnu potporu sličnih grupa

(Cunninghami i sur., 2013: 482-483). Unutar pojedine fronte mora biti borbena jedinica, jedinica koja pruža potporu te infrastrukturni elementi. Bobrena jedinica sastoji se od nekoliko društava, koja se pak sastoje od 50 - 55 boraca te se oni dijele u dvije grupe zvane gerila. Gerile se dijele na grupice od 7, 8 boraca. Osim borbenog dijela postoje i odjeli koji se bave financijama, odnosno prikupljanjem poreza, prikupljanjem informacija, javnim redom te drugi koji su stvarani po potrebi (RAND)².

Na samom je čelu FARC-a, dugo godina bio Manuel Marulanda Vélez, poznat i pod nadimkom „Tirofijo“, dok mu je pravo ime Pedro Antonio Marín. Bio je osnivač FARC-a te od 1964. godine i njegov zapovjednik sve do 2008. godine kada je preminuo prirodnom smrću. Nakon njegove smrti, vođa postaje Alfonso Cano koji se na mjestu glavnog zapovjednika nije dugo zadržao jer je već 2011. godine ubijen tijekom vojnih akcija koje su provele kolumbijske vlasti. Tijekom razdoblja od 2002. - 2010. godine, mnogi članovi FARC-a ubijeni su vojnim akcijama (BBC)³. Zračnim napadom ubijen je Raúl Reyes, odnosno Luis Edgar Devía koji je bio član FARC-ovog tajništva. U tom su razdoblju također izgubili glavnog vojnog zapovjednika poznatog pod nazivom Mono Jojoy ili kao Jorge Briceno tijekom vojne akcije pod nazivom „Operation Sodom“, koja je uključivala 30 zrakoplova, 27 helikoptera i više od 30 tona eksploziva (Crandall, 2011: 233-236). Nakon Canoa, na mjesto glavnog zapovjednika došao je Rodrigo Londono, odnosno „Timoleon Jimenez - Timochenko“ koji je na kraju i vodio mirovne pregovore s kolumbijskom vladom.

² RAND (2018) https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1339/MR1339.ch3.pdf (24. 4. 2018),

³BBC (2018) <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-11400950> (23. 4. 2018),

5. Kako odrediti FARC?

Tijekom više od pola stoljeća postojanja FARC je prošao nekoliko razvojnih faza. Okolnosti koje su postojale u vrijeme nastanka FARC-a jednostavno su pogodovala tome da se oblikuje kao gerila. Velika prostranstva, planine i prašume su bile pogodne za skrivanje boraca. Iako uz poneka odstupanja od teorijskog poimanja gerilske skupine, FARC svojim načinom djelovanja pripada ovoj kategoriji.

Kasnije se zbog potrebe za financijskim sredstvima i ljudstvom, kao što je već prije rečeno, okreću proizvodnji narkotika. Oporezujući proizvođače godišnje su zarađivali i milijune, kasnije i milijarde dolara. Njihova umiješanost u trgovinu drogom dovela je i do pojedinih mišljenja da je FARC postao i kartel. No, kao što će biti prikazano, FARC se prvenstveno bavio posredničkim poslom i oporezivanjem, a novac ulagao u svoj razvoj.

Budući da je oporezivanje išlo uspješno, FARC je prikupio velika sredstva, a porastao je i broj članova. S obzirom na okolnosti i prilike koje su se pojavile 90-ih FARC je proširio svoje poslove drogom. Tako su zadobili i pozornost SAD-a te postali jedan od ciljeva njihovog projekta koji su financirali u Kolumbiji. Na temelju napada koje je FARC izvodio može ih se svrstati pod terorističku skupinu. No, kao što će se vidjeti kasnije, postoje i uže kategorije kao što je narkoterorizam i unutardržavni terorizam u koje se FARC također uklapa.

5.1. FARC kao gerila

Za početak, potrebno je reći što je to gerila, odnosno gerilsko ratovanje. Prema britanskoj enciklopediji, gerilsko je ratovanje tip rata koji vode pobunjenici, a obilježava ga brzo kretanje te akcije malog razmjera. Uglavnom se vodi protiv državne vojske i policije, a ponekad i protiv suparničkih pobunjenika. Pobunjenici su nazivani raznim imenima, pa tako tu možemo navesti i partizane, neregularne članove neke vojske ili pak plaćenike (Britannica)⁴.

Gerilske metode variraju i vrlo su fleksibilne jer ovise o tome u kakvom se stanju nalazi gerila, odnosno što je i kako sposobna izvesti, ali ovisi i o cilju za koji se gerila bori. Jedna od značajki gerile je njena pokretljivost. U nekoliko sati borci mogu prijeći nekoliko kilometara, pa čak prijeći i regije te na taj način izbjeći sukobljavanje s neprijateljem koje bi bilo nepovoljno za gerilu. Osim izbjegavanja, mogu i privući neprijatelja mamcem, odnosno

⁴ Encyclopaedia Britannica (2018) <https://www.britannica.com/topic/gerilla-warfare> (24. 4. 2018),

skupina boraca djeluje kao mamac kojeg neprijatelji okruže, a zatim ostali borci napadnu neprijatelja. Važno obilježje gerilskih napada je da iznenade protivnika što im pruža veliku prednost. Također, jedna od gerilskih metoda su i zasjede zbog kojih se iznenađeni neprijatelj ne stigne obraniti, a gerila ne potroši velike količine svog naoružanja (Guevara, 1961: 18-21).

Tijekom povijesti se poimanje gerilskog ratovanja i samih gerilaca mijenjalo. Gerilsko ratovanje koriste male skupine boraca koje motiviraju različite nepravde koje ih okružuju, a koje je počinila vlada ili neki vanjski neprijatelj. U današnje vrijeme ovakve skupine boraca evoluiraju i prilagođavaju se novim uvjetima. Mnogim su gerilcima razlog ratovanja bili etnički ili vjerski sukobi. Tako za primjer imamo al-Qaedu čiji je vjerski fundamentalizam privukao sljedbenike iz cijelog svijeta. Karakteristično za grupe kao što je FARC, irska IRA i ostali je da su evoluirali u smjeru kriminalnog terorizma te da ih se onda povezuje i s trgovinom drogom (Britannica).⁵

Što se tiče samoga FARC-a njegovu organiziranju u obliku gerile je pogodovalo i fizičko i društveno-političko stanje u Kolumbiji. Kao prvo, Kolumbija je zemlja koju odlikuju planinski lanci te tropske šume koje omogućuju prigodno mjesto za skrivanje boraca, a osim toga teško je pretraživo što pak otežava regularnim snagama uništavanje gerilskih snaga. Osim toga, u prilog ide i nedostatna infrastruktura zbog koje velika većina ruralnih dijelova nije uopće ili je vrlo slabo povezana sa urbanim središtima. Najveća prednost bila je činjenica da je Kolumbija godinama prije nastanka FARC-a bila obilježena nasilnim sukobima te unutarnjim previranjima (RAND)⁶.

Među teorijskim spisima koji se tiču gerilskih skupina, poznata je Guevarina *foco* teorija prema kojoj „male gerilske jedinice djeluju kao vođe i kroz oružanu borbu pomažu stvoriti uvjete potrebne za revoluciju. Mase ljudi bi zatim slijedile njihov primjer i pokrenule narodni ustanak kako bi srušile nacionalnu vladu“ (Leech, 2011: 21). Osim toga, vodstvo skupine bi se sastojalo od visoko obrazovanih ljudi u urbanim područjima. Prema Leechu, FARC inicijalno nije slijedio tu teoriju budući da je osnovan od strane seljaka i da su većina vođa bili seljaci. FARC su formirali već politizirani seljaci koji su otprije imali svoje razloge za borbu protiv državne represije (Leech, 2011: 22).

⁵Ibid,

⁶RAND (2018) https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1339/MR1339.ch3.pdf (24. 4. 2018),

Sam osnivač FARC-a, Manuel Marulanda Vélez, sudjelovao je u liberalnim gerilskim pokretima tijekom razdoblja „La Violencia“. Tako je i krenulo njegovo sudjelovanje u osnivanju komunistički orijentirane neovisne republike, odnosno udaljenog ruralnog područja u Kolumbiji. To je bila jedna od nekoliko „republika“ koje su uspostavile komunistički orijentirane gerilske skupine (RAND)⁷.

Prvih dvadeset godina FARC je iskoristio za rast i razvoj. Glavne radnje su im bile zasjede vojnih jedinica i pretresi farmi kako bi došli do vojne opreme i kako bi nabavili hranu. Tijekom ovog razdoblja više su bili zaokupljeni preživljavanjem nego vođenjem revolucije, iako su počeli poprimati obilježja vojske. Počeli su nositi uniforme i oznake te su uveli sustav kažnjavanja za prijestupe. Tek desetak godina od osnivanja, uspostavljeno je glavno osoblje i tajništvo koji su davali FARC-u političko usmjerenje (RAND)⁸.

5.2. FARC kao kriminalna skupina

Kao što je već spomenuto, zbog potrebe za ljudstvom, a pogotovo i financijskim sredstvima, FARC je prešao i na druge načine djelovanja, primarno na proizvodnju i prodaju narkotika. Osim potrebe za financijskim sredstvima postojali su i drugi povoljni uvjeti koji su „pogurali“ FARC u tom smjeru. Tijekom 80-ih i 90-ih godina prošlog stoljeća dolazi do porasta konzumiranja narkotika, pogotovo u SAD-u, što pak dovodi do veće potražnje, a tim slijedom i do veće proizvodnje (Leech, 2011: 56).

Zatim, možemo navesti i seljake u udaljenim ruralnim krajevima, kojima se jedino isplatilo uzgajati zabranjene usjeve, kao što je lišće koke. Godinama su, u suradnji s američkim vlastima, polja koke bila zaprašivana. No, i nakon što su im usjevi uništeni, ljudi su sadili nove. Problem je također bio što zaprašivanje nije bilo ciljano, već su uništavana i polja kakaovca, a siromašni seljaci su uložili sve što su imali. Stoga računica ispada jednostavna, bolje zasaditi lišće koke i zaraditi, nego uzgajati legalne usjeve od čije se dobiti neće moći pokriti ni troškovi uzgoja (nytimes)⁹.

⁷ Ibid,

⁸ Ibid,

⁹ The New York Times (2017) <https://www.nytimes.com/2017/07/18/world/americas/colombia-cocaine-farc-peace-drugs.html?rref=collection%2Ftimestopic%2FRevolutionary%20Armed%20Forces%20of%20Colombia> (26. 4. 2018),

Tako je do kraja 90-ih godina Kolumbija zauzela prvo mjesto u proizvodnji narkotika. Udaljeni su ruralni krajevi Kolumbije imali dvije zajedničke stvari: seljake koji su uzgajali lišće koke te FARC koji se skrivao pretežito na takvom teritoriju (Norman, 2017: 9). Iako nije potvrđeno, smatra se da je FARC tijekom prvih godina odbio imati veze s proizvodnjom droge, budući da su tržišta droge vidjeli kao „divlji“ kapitalizam, što nije bilo u skladu s njihovom marksističkom orijentacijom. Ipak je prevladala ekonomija, odnosno preživljavanje, zbog čega su u ovom slučaju stavili na stranu ideologiju. Budući da su FARC opskrbljivali seljaci, a i njihovi borci su i sami bili seljaci, kroz tu povezanost došli su u dodir s drogom. Činjenica koja je također pogodovala okretanju seljaka uzgoju ilegalnih usjeva bila je da se nalaze u ruralnim dijelovima u kojima državne institucije nisu prisutne (Norman, 2017: 9).

U priču s proizvodnjom droge FARC je ušao tako što je nudio zaštitu malim proizvođačima. U zamjenu su dobivali materijalnu i moralnu pomoć. Seljaci su lišće koke prodavali kartelima. No, problem je bio što posrednici između kartela i seljaka često nisu poštovali dogovorene cijene. Budući da su to bile kriminalne radnje, seljaci nisu mogli tražiti zaštitu države i njezinih institucija (Norman, 2017: 10).

S vremenom je došlo do promjene, pa je FARC počeo oporezivati uzgajivače i krijumčare. Krenuli su sa 7 – 10 % novčanog iznosa koji se dobije za kilogram sirovog oblika kokaina kada se preradi lišće koke. Procjenjuje se kako im je ta zarada donosila 60 - 100 milijuna dolara godišnje tijekom ranih 90-ih (Leech, 2011: 62). Oporezivali su sva dobra koja su ulazila i izlazila s njihovog teritorija. Naplaćivali su preprodavačima kemikalije koje su donosili za proizvodnju kokaina, laboratorije koje su koristili, a nalazili su se na području pod njihovom kontrolom, održavanje prostora, zrakoplove, svoje zrakoplovne staze te gotov produkt koji je izlazio s njihovog teritorija (Cook, 2011: 25). Kasnijih godina, procjenjuje se da je FARC godišnje zarađivao između 2,4 i 3,5 milijardi dolara (Ince, 2013: 28). Također, oporezivali su i uzgajivače marihuane, a i farmere koji su skupljali *opium latex*, odnosno sastojak od kojeg se pravi heroin. Uzgajivači i krijumčari, kako su se sve više bogatili, počeli su ulagati u zemljišne posjede. Budući da se FARC zalagao za zemljišnu reformu i pravednu raspodjelu zemlje, smetalo im je što krijumčari zakupljuju zemlju dok je krijumčarima pak smetalo što moraju plaćati porez FARC-u. Tako je došlo do toga da krijumčari stvaraju svoje paramilitarne vojske koje bi štatile njihove ilegalne usjeve te se sukobljavale s FARC-om (Leech, 2011: 62).

Spomenuto je da su porasli i u pogledu ljudstva. Razlog je tomu što stanovništvo Kolumbije nije imalo puno mogućnosti za legalne zarade. Novac se uglavnom vrtio oko uzgoja usjeva i proizvodnje narkotika. Stoga su mnogi vidjeli nadu u FARC-u. Zahvaljujući sredstvima od oporezivanja FARC je unaprijedio i svoje vojne sposobnosti. Došlo je do rasta ljudstva tijekom 80-ih i 90-ih pa su do početka novog tisućljeća imali i 18 000 boraca. Narastao je i broj općina koje je FARC kontrolirao, sa samo 173 općine 1985. godine, došli su do 622 općine pred kraj 90-ih (Leech, 2011: 62-63).

FARC je toliko narastao i proširio svoje djelovanje da su mnogi kritičari govorili kako je postao kriminalna organizacija, a neki ga pak nazivali i kartelom. Iako su proširili opseg kriminalnih radnji kontrolirajući proizvodnju kokaina zapravo su djelovali kao posrednici i regulatori cijena između preprodavača i seljaka. Leech navodi kako nema dokaza da se netko od FARC-ovih vođa ili boraca obogatio na trgovini drogom. Novac je korišten za financiranje i održavanje gerile, a ne razvijanje osobnog bogatstva putem međunarodnog tržišta. Stoga Leech zaključuje kako ovo nije gerilski kartel (Leech, 2011: 64-65). Thomas Cook također navodi kako je razlika u tome što su vođe kartela sklone „prijateljstvima“ s vladajućim ljudima, potplaćuju ih kako bi okrenuli glavu na ilegalne radnje koje provode. Dok s druge strane, FARC se bori protiv vladajućih, s ciljem da sve smijeni, a uz to, prema FARC-u nitko od vladajućih nije popustljiv. Razlika je i u tome što su karteli nastojali povećati svoju dobit smanjujući druge izdatke. Tako je dolazilo do iskorištavanja seljaka te su im plaćali i manje iznose. FARC je pak seljake vidio kao stratešku prednost, a maksimalizaciju profita kao zlo. Trgovinu drogom su koristili kako bi postali institucionalno bogatiji, kako bi nastavili sa svojim političkim ciljevima, a ne za privatno bogatstvo (Cook, 2011: 23-24). No, Cook također navodi da je FARC s vremenom napredovao te je počeo stvarati saveze s međunarodnim trgovcima drogom te je tako ipak dobio neke karakteristike narkokartela (Cook, 2011: 27).

Zbog velike pozornosti od strane kolumbijskih vlasti, ali i američkih snaga koje su usmjerene sprječavanju proizvodnje i trgovine drogom, FARC je pokrenuo i druge kriminalne aktivnosti koje im donose zaradu. Tu se može spomenuti ilegalno rudarstvo i iznuđivanje, krađa nafte, pranje novca i ilegalno iskopavanje zlata. Posljednje je postalo vrlo popularno u Kolumbiji u posljednje vrijeme, stoga su se mnogi počeli baviti ilegalnim iskopavanjem zlata pa tako i FARC. Na isti način kao i kod proizvodnje narkotika, FARC oporezuje samu proizvodnju i upotrebu mašinerije, a vjeruje se da ima i svoje ilegalne rudnike. Pojedine fronte se najviše bave iskopavanjem zlata te se vjeruje da mjesečno zarade i do 3 milijuna dolara (Ince, 2013:

28). Potrebno je naglasiti da se ne bave sve fronte trgovinom droge ili iskopavanjem zlata. Nadalje, što se tiče pranja novca, FARC ispočetka nije bio umiješan u ove kriminalne radnje budući da su se bavili samo oporezivanjem te su bili plaćani u pesosima. Na taj način nisu morali, kao drugi trgovci droge, pretvarati novac iz dolara u pesose, pa tako ni prebacivati novac iz drugih zemalja u Kolumbiju (Cook, 2011: 29).

5.3. FARC kao teroristička skupina

Sam pojam terorizma teško je odrediti. Razni svjetski teoretičari navode svoje definicije, no sve se mogu povezati na temelju nasilja koje obilježava terorizam. Budući da se u ovome radu radi o FARC-u definicije navedene u nastavku pripadaju sudionicima koji su FARC odredili kao terorističku skupinu.

Za početak to su Sjedinjene Američke Države koje su za vrijeme mandata predsjednika Georgea W. Busha postavile FARC na svoju listu terorističkih organizacija 1997. godine (state.gov)¹⁰. State Departmenta definira terorizam kao „planirano, politički motivirano nasilje počinjeno protiv neborbenih meta od strane subnacionalnih grupa ili tajnih agenata s namjerom da utječu na publiku“ (state.gov)¹¹. Potrebno je svakako navesti kako terorizam vidi kolumbijska vlada. Prema njima, „viđenje Kolumbije je da se međunarodni terorizam razlikuje od drugih ozbiljnih kriminalnih djela jer je njegov cilj posijati teror među populacijom i destabilizirati ili prisiliti vladu ili međunarodnu organizaciju da poduzme ili da se suzdrži od poduzimanja neke radnje“ (Tarapués i sur., 2012: 60-61). Kao trećeg sudionika može se navesti Europsku Uniju koja terorističkim djelom smatra „kaznena djela prema nacionalnom pravu, koja zbog svoje prirode ili konteksta mogu ozbiljno naštetiti zemlji ili međunarodnoj organizaciji ako su počinjena s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, nezakonitog prisiljavanja Vlade ili međunarodne organizacije na činjenje ili nečinjenje neke radnje te ozbiljne destabilizacije ili uništavanja temeljnih političkih, ustavnih, gospodarskih ili društvenih struktura neke zemlje ili međunarodne organizacije“ (EUR-Lex)¹².

Određivanje terorizma u Latinskoj Americi dodatno komplicira uvođenje pojma narkoterorizam. Postoje brojne definicije koje različito stavljaju naglasak, neke na teroristička djela, neke na aspekt droge. Stoga, umjesto navođenja različitih definicija može se reći samo

¹⁰US Department of State (2018) <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm> (3. 5. 2018),

¹¹US Department of State (2018) <https://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2014/239414.htm> (3. 5. 2018),

¹²EUR-Lex (2002) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32002F0475> (3. 5. 2018),

da se narkoterizam može odnositi na različite situacije koje uključuju nasilje izvedeno od strane trgovaca droge kako bi nastavili i zaštitili svoje ekonomske interese. Neka od kaznenih djela koja ovdje možemo navesti su: ubojstva, iznuđivanje, otmice, bombardiranja usmjerena protiv sudaca, izabranih predstavnika ili policijskih i oružanih snaga (Gomis, 2015: 3).

Osim terorizma i narkoterizma određivanje FARC-a komplicira i činjenica da postoji i unutardržavni terorizam koji bi se također mogao povezati s FARC-om. On uključuje nasilje protiv civilne populacije ili infrastrukture jedne nacije koje često, no ne i uvijek, izvode građani te nacije s namjerom da zastraše, primoraju ili utječu na nacionalnu politiku (RAND)¹³. Teroristička se djela u Kolumbiji mogu podijeliti u dvije faze. Prvu fazu čini unutardržavni terorizam kojeg obilježava nasilje narkokartela u razdoblju od 1980. - 1995. godine. Drugo je razdoblje obilježeno terorističkim napadom na SAD 11. rujna 2001. godine nakon kojega raste globalna zabrinutost oko međunarodnog terorizma (Tarapués i sur., 2012: 60).

Do svrstavanja FARC-a i u ovu kategoriju došlo je tijekom 90-ih godina, nakon što je kolumbijska vlada uz pomoć SAD-a srušila najmoćnije kolumbijske kartele. To je ostavilo otvoren prostor FARC-u pa su tada preuzeli poslove kartela te su na taj način povećali svoje prihode. Kako u to vrijeme dolazi i do povećanja broja njihovih članova, FARC postaje dovoljno jak da pojača napade na kolumbijske vlasti (Peceny, Durnan). SAD ponovno pomaže Kolumbiji kada 2000. godine sklapaju *Plan Colombia*. Ta je strategija imala dva cilja: „(1) smanjiti proizvodnju i prodaju ilegalne droge za 50% u periodu od 6 godina, i (2) poboljšati sigurnosne uvjete u Kolumbiji tako što bi povratili kontrolu nad velikim područjima države koji su bili u rukama ilegalnih oružanih skupina“ (Mejía, 2016: 3-4). Ostvarenje prvoga cilja nije bilo osobito uspješno, ali su poljoprivredni usjevi koke stagnirali tijekom godina. Slično se odnosi i na proizvodnju dok je cijena u razdoblju od 10 godina narasla za 66 % (Mejía, 2016: 5-6). Ni drugi cilj nije bio posebno uspješan, iako, postoji vjerovanje u Kolumbiji da je zbog *Plan Colombia* FARC oslabio te bio prisiljen na mirovne pregovore (BBC)¹⁴.

Povećana pozornost usmjerena je prema FARC-u nakon 11. rujna 2001. godine kada su američki dužnosnici FARC označili kao najopasniju međunarodnu terorističku grupu zapadne hemisfere. Naveli su da se 44 % terorističkih napada na američke građane dogodilo u

¹³ RAND (2018) <https://www.rand.org/topics/domestic-terrorism.html> (24. 4. 2018),

¹⁴ BBC (2018) <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-35491504> (5. 5. 2018),

Kolumbiji od čega je većina na američkim naftnim bušotinama. Naftne bušotine bile su FARC-ova meta s ciljem da se naškodi korporativnom profitu (Leech, 2011: 86). Osim tih napada FARC je izveo i brojne otmice, ali i druge terorističke napade kao nekoliko povezanih biciklističkih bombi u glavnom gradu Kolumbije zbog kojih su stradali brojni civili. Ciljali su i poznate pojedince, ali i razna javna mjesta, vitalnu gradsku infrastrukturu kao što su mostovi, spremišta vode i elektrane (Lee, 2012: 36-37). Što se tiče otmica, uglavnom ih se može razvrstati u tri kategorije prema tipu osoba koje FARC otima. Tu se svrstavaju visoko profilirani političari, pripadnici policije i vojske koji su zatočeni tijekom borbe te civili koji su oteți zbog otkupnine. Prve dvije skupine bivaju oteete kako bi FARC imao prednost u pregovaranju s vladom dok je treća skupina, civili, otimana samo zbog novca. Ciljane su osobe iz srednje i više klase jer one imaju mogućnosti platiti otkupninu, ali i gledano iz klasne perspektive, FARC im je zamjerao što profitiraju zbog velike socijalne i ekonomske nejednakosti. Prva strategija za FARC nije bila posebno uspješna. Uspjeli su dogovoriti samo jednu zamjenu zatvorenika, a oslobodili su velik broj pripadnika policije i vojske dok je druga strategija, otimanje civila, bila uspješnija i donijela zaradu. Leech također navodi da je općenito strategija otimanja osoba donijela negativan ugled FARC-u u javnosti koji nadmašuje svu dobit koju su postigli (Leech, 2011: 110-112).

Ono po čemu se FARC također ističe je korištenje zemljanih mina, oružje koje je najjeftinije i koje sami prave. Iako postoje međunarodni sporazumi protiv upotrebe zemljanih mina, FARC ih ne priznaje te je s godinama povećao svoju proizvodnju. Velik broj kolumbijskih vojnika stradao je zbog tih mina, no i velik broj civila. Koriste se i minobacačima kućne izrade kojima su uglavnom ciljali policijske stanice. No, kako su kućne izrade često su problematični i netočni zbog čega ponovno stradaju nevini civili. Tu se posebno ističe slučaj, kada je zbog netočnosti pogođena crkva u malom mjestu te je stradala desetina mjesne populacije (Leech, 2011: 120-122).

S obzirom na sve navedeno, može se zaključiti da FARC-ovo djelovanje odgovara onome što SAD, Kolumbija i EU smatraju terorizmom iako im se definicije razlikuju. Također, može se reći da zbog „Plan Colombia“ i zaprašivanja koke FARC potpada i pod definiciju narkoterorizma. Kako su FARC-ove mete primarno bile na teritoriju Kolumbije i njeno stanovništvo, uz pokoju iznimku stradanja žrtava nekolumbijskog podrijetla, FARC se svrstava i pod unutardržavni terorizam. Stoga ne čudi da je osim SAD-a i EU stavila FARC na svoj popis terorističkih organizacija iako nešto kasnije nego je to učinio SAD. Na popisu Europske Unije FARC se zadržao kratko. Postavljen je tek 2012. godine, a maknut već 2016.

godine nakon potpisivanja sporazuma (dailysabah)¹⁵. No, s druge strane, SAD još uvijek nije maknuo FARC s popisa terorističkih skupina, što se može pročitati na stranicama State Departmenta. Sam predsjednik Kolumbije, Juan Manuel Santos, zatražio je uklanjanje FARC-a s američkog popisa još prije dvije godine, kada su mirovni pregovori bili na samom kraju (theguardian)¹⁶.

¹⁵ Daily Sabah Europe (2017) <https://www.dailysabah.com/europe/2017/11/14/eu-removes-colombias-farc-from-official-list-of-terror-groups> (5. 5. 2018),

¹⁶ The Guardian (2016) <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/29/colombia-farc-rebel-group-civil-war-us-terrorist-organization-list-peace-deal> (5. 5. 2018),

6. Prethodni pokušaji mirovnih pregovora

U više od pola stoljeća postojanja FARC-a pregovori između njih i kolumbijskih vlasti pokušali su se provesti četiri puta, no samo je zadnji rezultirao sporazumom. Jedan od autora koji je pisao o kolumbijskim mirovnim pregovorima Harvey Kline navodi nekoliko razloga zašto su oni propali te zašto uopće nisu imali izgleda za uspjeh. Kao prvi razlog navodi geografsku raznolikost Kolumbije, s planinskim lancima, prašumama i nizinama Kolumbija je stavljena na treće mjesto geografski najizazovnijih država. Upravo zbog toga ima izrazito plodna tla na kojima različite vrste usjeva uspijevaju. Osim tih dvaju razloga, Kolumbija je politički dosta raznolika, s raznim sferama utjecaja, brojnim ilegalnim organizacijama kao što su gerile, paramilitarni odredi smrti i ostali. Posljednji razlog koji otežava uspostavljanje mira je proizvodnja droge, odnosno to da je Kolumbija postala vodeća u tom poslu (Kline, 2007: 1-2). U nastavku će ukratko biti prikazani propali pokušaji mirovnih pregovora s fokusom na FARC.

6.1. Prvi pokušaj: 1984. - 1989. godine

Kolumbiju je 1982. godine obilježavalo nasilje, povećanje broja gerilskih skupina, pojava paramilitarnih skupina smrti i nepoštivanje ljudskih prava. Prema statistikama, razdoblje od 1981. - 1982. godine obilježeno je velikim povećanjem nasilja i to do 318 % (Chernick, 1988: 58). Sve to dovodi do potrebe za promjenama. Prije dolaska konzervativnog predsjednika Belisaria Betancura nisu ni postojali pokušaji uspostavljanja pregovora s gerilskim skupinama. Tek 1982. godine dolaskom na vlast Betancur počinje raditi na uspostavljanju pregovora. Njegova izborna pobjeda temeljila se na kampanji uspostavljanja mira. Betancur je proglasio opću amnestiju, no velik problem predstavljalo je to što nije tražio i razoružanje. Unatoč tomu, amnestijom je protivničkim oružanim skupinama ponudio više autoriteta nego što bi to nalagao njihov manjinski status. Također, imao je problema s podrškom, budući da ga ni elite ni vojska nisu podržavali. Nekoliko gerilskih skupina je pristupilo procesu, no ubrzo su odustale, a jedino je FARC ostao (Boudon, 1996: 282).

Pregovori između FARC-a i Mirovne komisije započeli su 1983. godine, no ova dva sudionika su imala potpuno različite pozicije. Komisija je tražila da FARC prestane s otmicama i ucjenama dok je s druge strane FARC tražio modernizaciju političkih institucija, agrarnu reformu, mobilizaciju seljaka i autohtonih grupa na način da ih se uključi u društveni i politički život Kolumbije, bolju edukaciju, zdravstvo, bolje radne uvjete (Posso, 2004: 46). FARC je komisiji poslao inačicu sporazuma, koja je bila podijeljena u tri vremenska perioda:

„(1) šestomjesečni prekid vatre – čime bi komisija za provjeru dobila na vremenu za usuglašavanje; (2) jednogodišnje primirje, ako se obje strane strogo drže prekida vatre; (3) mirovni sporazum koji bi bio potpisan od strane predstavnika vlade i gerile“ (Chernick, 1988: 71). No druga je strana to odbila i tražila od FARC-a da budu malo realniji. Ipak, uspjeli su potpisati prekid vatre 1984. godine (Chernick, 1988: 71-73). Ono što su nudili FARC-u bilo je da se njihova politička aktivnost legalizira i da se njihove vojne snage pretvore u političku stranku. Tako je došlo do nastanka *Patriotic Union*, odnosno političkog krila FARC-a. Ova politička stranka bila je povezana s FARC-om, ali imala je i podršku Komunističke stranke te drugih grupa s kolumbijske ljevice. Stranka se i natjecala na izborima 1986. godine te osvojila značajan broj parlamentarnih mjesta (Molano, 2000: 27).

Velik udarac na pregovore imalo je bombardiranje Palače pravde u Bogoti, kada je ubijeno više od 100 ljudi, a među njima i suci ustavnog suda. Napad je izvršila druga pobunjenička skupina *April 19th Movement*. Razni akteri su stavili dodatni pritisak na pregovore, a u to vrijeme su se dogodili i predsjednički izbori na kojima je došlo do promjene vlasti. Na vlast je došao Virgilio Barco koji je gerilama nudio potpunu participaciju u društvenom i političkom životu ako zauzvrat polože oružje. No, već 1987. godine došlo je do međusobnih napada FARC-a i kolumbijske vojske. Napetosti su se nastavile posebno kada su se u cijeli proces uključili karteli. Medelinski kartel je plaćao paramilitarnim skupinama koje su ubijale članove *Patriotic Uniona* (Molano, 2000: 27).

6.2. Drugi pokušaj: 1991. - 1992. godine

Novi predsjednik Kolumbije postaje César Gaviria 1990. godine te pokreće nove mirovne pregovore. Gaviria je smatrao da je situacija u svijetu, točnije u Istočnoj Europi padom Sovjetskog Saveza, utjecala i na gerilske skupine u Kolumbiji na način da su neke izgubile aktere koji su ih financirali (Kline, 2007: 19). Gerilske skupine, FARC, ELN i EPL su se udružile i oživile koordinacijsko tijelo nazvano *Simon Bolívar Guerrilla Coordination Body* (CGSB) čija je funkcija bila rad na zajedničkim pozicijama za pregovaranje. Tijekom prvog kruga pregovora s vladom 1991. godine, dogovorene su osnovne točke o kojima će se raspravljati kao što su politička aktivnost, razoružanje paramilitarnih grupa, pravda, ljudska prava i slično. Do drugog kruga problem je i dalje ostao prekid vatre oko kojeg nije bio uspostavljen dogovor. Treći je krug ponovno bio obilježen nedostatkom dogovora oko prekida vatre, no uspjeli su riješiti proceduralne probleme. Četvrti krug je bio evaluacijski, s

osvrtno na prijašnje razgovore. No, do prekida pregovora dolazi 1992. godine zbog nestanka i otmica važnih osoba obje strane, i FARC-a i vlade (Posso, 2004: 48).

Kline navodi pet razloga zašto su pregovori bili neuspješni. Prvi je razlog što su dvije strane imale različito viđenje mira, za vladu je mir podrazumijevao prestanak oružanog konflikta dok su gerilske skupine tražile promjene u temeljnoj strukturi kolumbijskog kapitalizma. Nadalje, članovi pojedinih skupina su i dalje smatrali da mogu osvojiti rat, odnosno kako nema potrebe pregovarati kad mogu vojno pobijediti. Osim toga, ekonomska snaga pojedinih grupa, posebno FARC-a, temeljila se na trgovini drogom te je i iz tog razloga nastavak konflikta bio poželjan. Nijedna strana u pregovorima nije imala valjane i korisne prijedloge. Vlada je ustrajala na svojem viđenju mira, odnosno razoružanju, dok su gerile imale samo ideološke slogane. Kao posljednje navodi se nedostatak jedinstva na obje strane. Vlada se nije mogla složiti s vojskom i građanstvom, a FARC i ELN su bili izloženi unutarnjim rascjepima (Kline, 2007: 19).

6.3. Treći pokušaj: 1998. - 2002. godine

Za vrijeme ovih pregovora na vlasti je bio predsjednik Andrés Pastrana te su se pregovori koje je on vodio razlikovali od prethodnih. Njegov se model pregovora temeljio na slaganju s reformama za stvaranje nove države (zalaganje za političke, ekonomske i društvene promjene). Uspostavljena je demilitarizirana zona na teritoriju 5 pokrajina, uveden je i javni prijenos na kojem su predstavnici iznosili svoje prijedloge. Također su bili uključeni i američki i europski predstavnici, kao i predstavnici UN-a. Pregovarački plan sastojao se od 12 problema i 48 pod-problema, kao što su ljudska prava, agrarna reforma, prirodni resursi, reforma pravnog sistema i ostali. Kao poticaj uspostavljanju povjerenja, FARC je uspostavio prekid vatre tijekom Božića i Nove godine, odnosno na prijelazu iz 1999. u 2000. godinu. Osim toga, FARC je nekoliko svojih članova poslao u Europu kako bi stekli znanja o mirovnom procesu (Posso, 2004: 49).

Akteri koji su i dalje usporavali mirovne pregovore bile su velike poslovne grupe i tradicionalni moćnici koji se nisu slagali sa državnim reformama. Kako su se nastavile vojne akcije i nasilje, Pastranina administracija sve je više gubila potporu javnosti. U isto vrijeme kada je potpisan najnapredniji dogovor, u smislu najvećeg napretka u postizanju mira s FARC-om, tada su pregovori dosegli najnižu razinu u smislu političke podrške. Već početkom 2002. godine, Pastrana je skoro prekinuo pregovore, no posredstvom predstavnika

crkve pregovori su nastavljani pod uvjetom da FARC uspostavi prekid vatre. No, umjesto prekida, FARC je oteo avion na kojem se nalazio jedan od državnih senatora. Tada vlada prekida pregovore i vojska ponovno preuzima demilitarizirano područje (Posso, 2004: 50).

7. Okolnosti u kojima se nalazi Kolumbija i FARC koje su dovele do pregovora i sporazuma

Točno deset godina nakon što su propali zadnji pregovori javnost je saznala za pokretanje novih pregovora s FARC-om. Nakon iznimno teških godina, međusobnih napada FARC-a i kolumbijskih vlasti u kojima su stradali brojni civili, pojavila se nada za mirom. Novi predsjednik koji je imao veliku političku moć odlučio je pokrenuti reforme, ali i veliki gubitci FARC-a, prisilili su dvije strane na dogovor.

Nakon što je osam godina predsjednika Uribea na vlasti bilo obilježeno teškim sukobima s FARC-om, na njegovo mjesto dolazi Juan Manuel Santos. Santos je tijekom svoje predizborne kampanje najavljivao da će nastaviti agresivnu sigurnosnu politiku svog prethodnika te je to i učinio. Za samo nekoliko mjeseci njegove vladavine, ubijeno je nekoliko ključnih ljudi FARC-a (Beittel, 2015: 7). Iako su vojne akcije bile uspješne u ciljanju visoko rangiranih FARC-ovih vođa, kolumbijske vlasti postale su zabrinute da će, ukoliko FARC ostane bez vodstva, pregovori biti nemogući (Herbolzheimer, 2016: 2).

Santos se posvetio i reformama te je u prve dvije godine ostvario brojne promjene. Među njima se može istaknuti *Zakon o žrtvama* kojemu je svrha bila kompenzacija gubitaka žrtvama. Jedna od bitnih značajki *Zakona* je da se odnosio i na vraćanje ukradene zemlje bivšim vlasnicima te se na taj način dotaknuo zemljišne raspodjele koja je bitna točka FARC-ove borbe. Također, značajka koja je pridonijela promijeni su bili i poboljšani odnosi sa susjednim zemljama, pogotovo Venezuelom. Kao što će biti rečeno kasnije, Venezuela je jedna od zemalja koja je bila posrednica u pregovorima. Pretpostavlja se da su prvi kontakti između FARC-a i vlade bili uspostavljeni posredstvom venezuelanskog predsjednika Huga Chaveza (Beittel, 2015: 16-17). Postojao je i moralni pritisak da se spriječi daljnje ubijanje i patnje stanovništva, kao i kršenje ljudskih prava (Herbolzheimer, 2016: 2).

Ono što je pak FARC potaklo na pregovor bila je vojna ofenziva za vrijeme Uribeovog mandata. Iako vojno djelovanje nije donijelo pobjedu i nestanak terorističke skupine na taj način, znatno je pridonijelo slabljenju FARC-a te potaknulo pregovore. Vojno djelovanje je znatno smanjilo napadačke sposobnosti FARC-a te geografski ograničilo njihovo djelovanje. Ta situacija je pak dovela FARC-ovo vodstvo do zaključka da zapravo nikad neće uspjeti ostvariti svoj glavni cilj, vojno pobijediti državu. Još jedna negativna posljedica za FARC bila je činjenica da su izgubili potporu velikog broja stanovništva zbog svih terorističkih djela koja su izveli tijekom posljednjih godina. Nadalje, okretanje FARC-a legalnim političkim

procesima potaknuo je i val uzdizanja ljevice na vlast u regiji poznat pod nazivom *Pink Tide*. No, FARC je primio veliki udarac kada je preminuo njihov dugogodišnji vođa Manuel Marulanda. Nakon njega na mjesto vođe su dolazile osobe koje su imale drugačiju viziju vodstva i djelovanja FARC-a (Herbolzheimer, 2016: 2).

8. Posljednji mirovni pregovori i dogovoreni sporazum

Iskustva prethodno propalih pokušaja pregovaranja s FARC-om poslužila su kako bi novi pregovori bili bolji i uspješniji. Uvedeno je nekoliko inovacija i osiguranja kako bi pregovori, ali kasnije i sporazum bili postignuti. Uz podršku brojnih zemalja i međunarodne zajednice problemi su rješavani. Osim vanjskih sudionika, podršku su ovaj put pružili i ključni domaći sudionici.

Kao što je spomenuto, ovi mirovni pregovori značajni su po tome što uvode neke novosti u sam proces uspostavljanja mira. Pa tako za početak, u pregovorima između FARC-a i kolumbijskih vlasti prvo je uspostavljen okvir prema kojem će se pregovori odvijati pod nazivom *Global Agreement for the Termination of the Armed Conflict* (Global Agreement). Također, značajno je što su ovo prvi mirovni pregovori koji su uključili žrtve sukoba. Žrtve su sudjelovale u raspravama dajući izjave i mišljenja o načinu rješavanja problema. Novost je i pridavanje velike pažnje ruralnom razvoju i trgovini drogom, dvije sastavnice koje su glavni izvor ovog sukoba. Zatim, vodila se pažnja da u pregovorima budu uključene i žene kako bi se ostvarila rodna jednakost budući da se na to nije obaziralo u bilo kojim prijašnjim pregovorima. Osim žena i žrtvi u pregovore su bile uključene i marginalizirane skupine poput Afrokolumbijaca, domorodačkog stanovništva, ali i LGBTQ grupe. Posljednja novost je što su se u ovim pregovorima institucije i vlast pripremale za implementaciju i prije nego su pregovori bili gotovi (Herbolzheimer, 2016: 3-6).

Točan datum početka mirovnih pregovora nije poznat jer su pregovori krenuli u tajnosti prije nego je javnost saznala za njih u kolovozu 2012. godine. Dio pregovora koji je održan u tajnosti može se nazvati „pregovori o pregovorima“ budući da su obje strane zapravo pokušavale odrediti jesu li pregovori uopće mogući. Ti početni pregovori održavali su se na Kubi. Odlučeno je da će službeni početak pregovora biti u Oslu u listopadu iste godine, a kasnije se nastaviti na Kubi. Tijekom tajnih pregovora identificirano je šest glavnih točaka oko koji će se kasnije pregovarati, no o njima nešto detaljnije u nastavku rada. Dogovorili su i slogan na kojem su temeljili pregovore koji je glasio: *Nothing is agreed until everything is agreed*. Pregovori su dobili i međunarodnu podršku SAD-a, UN-a, Organizacije Američkih Država, kolumbijskih susjednih zemalja koje su čak ponudile da posreduju u pregovorima (Beittel, 2015: 17-18).

Važnu ulogu u ovom procesu odigrale su zemlje posrednice. Zemlje jamci su bile Norveška i Kuba gdje su pregovori i vođeni. Njihova uloga je bila da osiguraju da se pravila

ustupljena na početku pregovora poštuju, budući da se količina povjerenja tijekom pregovora može mijenjati. Uloga zemalja promatrača, Čilea i Venezuele, bio je zadatak posredovanje u rješavanju nesporazuma. Zemlje su smirivale napetosti, pomagale u rješavanju nesporazuma, postizanju dogovora, ali bavile se i drugim poslovima poput logistike (Maldonado, 2017: 3). Zanimljiv je odabir zemalja budući da se Venezuelu i Kubu može svrstati na jednu stranu, kao lijevo orijentirane zemlje s upitnim demokracijama možda više sklonije FARC-u, a s druge strane, Čile i Norveška, demokratske zemlje koje drže do poštivanja prava.

Pregovarački timovi sastojali su se od 30 članova jedne i druge strane. No zanimljivo je da je samo po 5 članova moglo sjediti za pregovaračkim stolom. Ovakva pregovaračka strategija doprinijela je pozitivnim razvojem situacija. Obje strane su na ovaj način uvidjele da postoje različita stajališta rješavanja problema. Uspostavljanje dogovora oko agrarne reforme značilo je da je FARC ipak politički akter s kojim je moguće pregovarati i postići transformacije društveno-ekonomskih odnosa u kolumbijskim ruralnim krajevima (Gomez-Suarez, Newman, 2013: 827-828).

Nakon što su pregovori preseljeni u Havanu, počelo se raditi na ključnim stvarima. Još na samom početku, u studenom 2012. godine, FARC je objavio jednostrani prekid vatre kao znak dobre volje. No kolumbijske vlasti su se odbile pridružiti tom prekidu vatre sve dok se ne postigne konačni dogovor. Iako taj prekid vatre nije poštivao ni FARC, vidljiv je pad broja napada od čak 87 % u usporedbi s istim razdobljem godinu prije. Važno je spomenuti da pregovori nisu bili otvoreni za javnost. Nakon što bi pojedina točka pregovora bila dogovorena tada bi se u javnost dale zajedničke izjave. Na taj način nije dolazilo do odavanja povjerljivih informacija koje bi zatim izazivale sukobe kao u prethodnim pregovorima (Beittel, 2015: 19-20).

Unatoč tajnosti, pregovori su imali veliku podršku javnosti. Na samom početku, čak 70 % kolumbijskog stanovništva podržavalo je pregovore, iako ih je malo mislilo da će oni uspjeti. Također, postojalo je veliko nepovjerenje u FARC i njegove vođe. Postojali su brojni kritičari pregovora koji su pridonosili negativnom mišljenju. Posebno se ističe bivši predsjednik Uribe koji je čak pokrenuo konzervativni pokret pod nazivom *Democratic Center* kako bi se suprotstavio administraciji predsjednika Santosa (Beittel, 2015: 20). Civilno društvo se organiziralo u obliku foruma te su raspravljali o točkama i donosili prijedloge rješenja. Među njima najveći je problem predstavljalo zaustavljanje proizvodnje droge (Beittel, 2015: 22).

Podrška javnosti je zapravo održavala mirovne pregovore na životu. Ukoliko bi opala podrška javnosti, ne bi bilo ni volje među vladajućima za nastavak pregovora. Ključna je također bila podrška pojedinih aktera kao što su vojska, privatni sektor, kolumbijski Kongres ili prethodno spomenuto civilno društvo (Beittel, 2015: 27).

Značajni incident koji je doveo do kratkog prekida pregovora bila je otmica koju su FARC-ovi borci izveli. Oteli su generalnog brigadira i njegovu dvojicu pratitelja, vojnog činovnika i odvjetnika. Tada je predsjednik Santos suspendirao pregovore. General je bio službenik sa najvišim vojnim činom kojeg je FARC ikad oteo. U rješavanje ove situacije odmah su se uključili posrednici koji su predstavljali Kubu i Norvešku te su dogovorili puštanje zatočenika. Nakon što je FARC sve zarobljenike oslobodio, predsjednik je objavio nastavak pregovora (Beittel, 2015: 25).

Nakon ovog incidenta, u prosincu 2014. godine, FARC je objavio da uspostavljaju prekid vatre koji neće imati vremensko ograničenje ako i kolumbijske sigurnosne snage ne budu napadale FARC-ove trupe. Iako je Santosova administracija prvo odbila prijedlog, Santos je ubrzo dao izjavu kako pokreću bilateralni prekid vatre (Beittel, 2015: 25-26).

8.1. Šest točaka sporazuma

Postignuti sporazum sastoji se od šest točaka oko kojih su se vodili pregovori, a to su: opsežna ruralna reforma, politička participacija, kraj sukoba, rješenje problema nedopuštenih droga, sporazum o žrtvama i implementacija sporazuma. U nastavku će svaka točka biti ukratko predstavljena.

Prva točka o kojoj se raspravljalo bila je *Opsežna ruralna reforma* koja je riješena nakon šest mjeseci pregovora. Ovaj je problem obilježio sam početak postojanja FARC-a te je stoga bio i jedan od najvažnijih i najtežih za dogovoriti (Beittel, 2015: 21). U samom sporazumu stoji da se mora postići transformacija koja obuhvaća „veću participaciju na regionalnoj razini, iskorjenjivanje siromaštva, veću jednakost i garantirano potpuno uživanje građanskih prava te kao rezultat toga garantirano neponavljanje sukoba i iskorjenjivanje nasilja“ (Final Agreement, Chapter 1). Sve ovo nabrojano, nije dostatno samo za sebe već je potrebno uključiti i nacionalne planove koje financira država, a koji bi omogućili građanima u ruralnim krajevima pristup javnim službama i dobrima. Iako se ova reforma primjenjuje na cijelu zemlju, prioritet su područja najjače pogođena sukobom i siromaštvom. Planovi i programi u

okviru ove reforme moraju uvažavati teritorijalnu, etničku i rodnu perspektivu (Final Agreement, Chapter 1).

Dogovoreno je da će se raspodjela zemlje odvijati putem organizacije *Land Fund* koju je osnovala vlada. Cilj je te organizacije besplatna podjela zemlje onima kojima je potrebna. Namijenjena je malim farmerskim zajednicama, ženama bez zemlje ili s nedovoljnom količinom iste te drugim ruralnim zajednicama. Organizacija bi imala 3 milijuna hektara zemlje tijekom prvih 12 godina postojanja. Ta zemlja koja bi se dijelila, dolazila bi iz vlasništva države prenamjenom šumskih područja ili pak donacijama (Final Agreement, Chapter 1).

Ova reforma uključuje također i ulaganje u infrastrukturu pa se tako planira gradnja novih cesta koje bi omogućile lakši pristup gradovima i tržnicama, novi sustav navodnjavanja i kanalizacije kao i proširenje električne infrastrukture. Reforma bi se odnosila i na poboljšanje zdravstva i edukacije stanovništva koje naseljava ruralne krajeve, ali i na općenito poboljšanje životnih uvjeta, posebno u vidu stambenih rješenja (Final Agreement, Chapter 1).

Druga točka ovog sporazuma, pod nazivom ***Politička participacija: demokratska mogućnost izgradnje mira*** odnosi se na proširenje demokracije kako bi novi članovi mogli stupiti na političku scenu. Naglasak se stavlja na demokratsku transformaciju u obliku jačanja društvenih institucija, otvaranje prostora za uključivanje građana, poboljšanje položaja žena. No, još važnija stavka ove točke je razoružanje. Ostavljanje oružja i nasilja kao načina političke borbe te stvaranje zemlje u kojoj vlada demokracija (Final Agreement, Chapter 2).

Sporazum navodi da je potrebno osigurati pluralizam, kako bi novi politički pokreti i stranke mogli sudjelovati u demokratskom procesu. Spominje se i revizija postojećeg izbornog sustava kako bi se osigurali demokratski standardi te uklonile prijetnje. Revizijom se nastoji postići i veća uključenost građana, ali i dodatne mjere namijenjene teško pogođenom području, kao na primjer veća predstavljenost u Kongresu za vrijeme prijelaznog perioda (Final Agreement, Chapter 2).

Kako bi politička opozicija mogla djelovati, uvode se novi mehanizmi koji će omogućiti da se njihovi prijedlozi i doprinosi čuju u raspravama. Tako je uveden opsežan sigurnosni sistem za služenje politikom koji treba osigurati koegzistenciju vladajućih i opozicije, toleranciju i solidarnost te omogućiti različitim sudionicima pravo na služenje politikom. Članovi FARC-a, koji se budu bavili politikom, imat će posebnu zaštitu koja će biti dogovorena s vladom.

Sastavit će se i posebna izborna komisija kojoj će zadatak biti da donese preporuke za izmjenu izbornog sustava. Uspostavit će se i posebno vijeće za pomirbu i koegzistenciju, kao i teritorijalna vijeća koja će imati savjetodavnu ulogu i pružati pomoć vladi u implementaciji svih promjena navedenih u ovom sporazumu. Također se ukida minimalni prag koji se mora postići kako bi se dobilo legalni status političkog pokreta ili stranke, a povećava se i financiranje političkih stranaka. Od posebnog značaja je uvođenje šesnaest novih privremenih okruga, točnije za dva izborna perioda. Uvode se na području koje je najviše pogođeno sukobom, siromaštvom te zanemareno. Predstavници izabrani na ovom području, ući će u Dom predstavnika (Final Agreement, Chapter 2). FARC smatra da će potvrdom General Agreementa, dijela o političkoj participaciji, doći do novih demokratskih transformacija pa čak i zahtjeva za novim ustavom. S ovim promjenama se slažu čak i konzervativci, među kojima i veliki protivnik FARC-a, bivši predsjednik Uribe.

Pod točkom tri, pod nazivom *Kraj sukoba*, dogovoreni su i pravno usklađeni uvjeti pod kojima će se odviti prestanak sukoba između državnih sigurnosnih i zakonodavnih institucija s jedne strane i FARC-a s druge strane. Predaja oružja će proći tehničku, transparentnu i provjerljivu proceduru. Sporazum također nalaže uspostavljanje mehanizma za nadgledanje i provjeru provedbe sporazuma. Uspostavljat će veze na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini kako bi imao pristup informacijama (Final Agreement, Chapter 3).

Uspostavlja se i dvadeset tranzicijskih zona te sedam točaka koje će služiti kao pomoć FARC-ovim borcima za prijelaz u civilni život. Kako bi mogli napustiti tranzicijske zone, FARC-ovi borci moraju ostaviti svoje oružje te preuzeti civilnu odjeću. Osim toga, svi koji dođu u tranzicijske zone bit će maknuti s državnih tjeratica. Prilikom uključivanja u civilni život, imat će na umu želje i okolnosti boraca, odnosno smještati će ih se u zajednice s njihovim obiteljima, vodit će se računa o pravima i jednakostima, s posebnim naglaskom na žene (Final Agreement, Chapter 3).

Predaja oružja će proći tehničku, transparentnu i provjerljivu proceduru te će oružje koje je FARC posjedovao biti predano UN-u koji će od njega napraviti tri spomenika. Tehnička procedura uključuje nekoliko koraka: „zapis, identifikacija, nadzor i provjera posjedovanja, prikupljanje, skladištenje, uklanjanje i konačno uništavanje“ (Final Agreement, Chapter 3). Nakon što proces razoružanja bude u potpunosti gotov, predstavnici FARC-a imaju pravo formalno proglasiti i prijaviti svoj politički pokret ili stranku. Kako bi se olakšao prijelaz prema političkoj aktivnosti, politički pokret ili stranka koja nastane pod vodstvom FARC-ovih

predstavnik dobivat će godišnju naknadu sve do 2026. godine. Uz to, bit će im dodijeljena financijska pomoć za operativne poslove stranke. Kako bi se osigurala predstavljenost nove stranke ili pokreta, uvest će se na privremenoj bazi, tijekom dva sljedeća izborna ciklusa, mjesta koja će biti namijenjena samo njima. U Senatu će imati osigurano minimalno pet mjesta koja uključuju i ona dobivena na regularni način. Mjesto u Domu predstavnika bit će osigurano za 5 izbornih lista koje dobiju najviše glasova (Final Agreement, Chapter 3).

U ovoj točki sporazuma, pažnja se skreće i na druge kriminalne organizacije, odnosno na sprječavanje njihovog djelovanja te je stoga osnovana Nacionalna komisija za sigurnosna jamstva. Osim nje, postoje i brojni drugi sigurnosni programi koji se bave sigurnošću budućih političkih aktera FARC-a, ali i sigurnošću zajednica i organizacija diljem zemlje (Final Agreement, Chapter 3).

Još jedan veliki problem cijelog ovog sukoba je i trgovina drogom, stoga se četvrta točka odnosi na ***Rješenje problema nedopuštenih droga***. Kao što je već nekoliko puta spomenuto, Kolumbiju obilježava siromaštvo, marginalizacija ruralnih područja te stoga i manjak prisutnosti institucija na tom području. Osim toga, velika je prisutnost kriminalnih organizacija koje se bave proizvodnjom i prodajom droge, stoga je potrebno pronaći rješenje kako bi se spriječila sadnja ilegalnih usjeva za uzgoj ilegalnih tvari te njihovu prodaju.

U sporazumu se navodi kako je potrebna suradnja različitih čimbenika. Vlada se treba obračunati s korupcijom u državnim institucijama, FARC treba prekinuti sve veze koje ima s trgovinom droge te sve osobe koje uzgajaju ilegalne usjeve trebaju pristupiti posebnim sudovima. Vlada je tako uspostavila program koji bi se bavio zamjenom ilegalnih usjeva za one legalne. Nakon završetka sukoba ovom bi programu pristupili i članovi FARC-a kako bi pridonijeli rješavanju problema. Program je dio ruralne reforme te mu je cilj pridonijeti stvaranju uvjeta za uzgajanje legalnih usjeva posebno u zajednicama gdje su najčešći ilegalni usjevi (Final Agreement, Chapter 4).

Ovaj problem se također nastoji riješiti i u pogledu konzumacije droge. Ovdje se isto uspostavlja program koji će se baviti promocijom zdravstva i prevencijom upotrebe droge kao na primjer predstavljanjem posebnih preventivnih programa u obrazovnim institucijama. Posljednji način rješavanja ovog problema sprječavanje je produkcije i prodaje narkotika. Predviđa se strategija kojom bi se nastojalo poboljšati suradnju između agencija kako bi učinkovitije spriječili kriminalne grupe povezane s prodajom droge (Final Agreement, Chapter 4).

Najosjetljiviji dio sporazuma obrađen je pod točkom pet pod nazivom *Dogovor oko žrtava sukoba*. Utvrđeno je da sve žrtve sukoba moraju biti prepoznate ne samo kao žrtve, već i kao građani sa svojim pravima, ali i da odgovornost za sva počinjena zlodjela mora biti preuzeta. U ovom dijelu sporazuma utvrđeno je uspostavljanje posebnih struktura kao što je *Truth, Coexistence and Non-Recurrence Commission, the Special Unit for the Search for Persons deemed as Missing in the context of and due to the conflict, the Special Jurisdiction for Peace* (Final Agreement, Chapter 5).

Uspostavljen je *Comprehensive System for Truth, Justice, Reparations and Non-Recurrence*, kojemu je zadatak omogućiti žrtvama najveća moguća prava, osigurati odgovornost za sve napravljeno tijekom sukoba te olakšati društvenu koegzistenciju, pomirbu i jamčiti da se sukob neće ponoviti. Sistem se sastoji i od pet mehanizama od kojih svaki ima svoje područje djelovanje. Komisija za istinu, koegzistenciju i neponavljanje sukoba ima zadatak tražiti istinu o onome što se dogodilo, promovirati prepoznavanje žrtava i priznavanje odgovornosti za počinjeno te promovirati koegzistenciju. Posebni odjel će se baviti potragom za osobama koje se smatraju nestalima. Jedan od mehanizama su i opsežne mjere reparacije za izgradnju mira. Posljednji mehanizam pruža jamstva da se sukob neće ponoviti koji je zapravo rezultat svih prethodno navedenih mjera (Final Agreement, Chapter 5).

Najveći dio sporazuma odnosi se na *Posebno pravosuđe za mir* koje će istraživati, kažnjavati procesuirati i kazniti teško kršenje ljudskih prava i međunarodnog zakona. Sporazum sadrži detaljno razrađena pravila i uvjete po kojima treba postupati u određenim slučajevima. Oni koji su sudjelovali u zločinima i priznaju svoju odgovornost, dobit će pet do osam godina zatvora uz obavljanje javnih radova i pokušaj reparacije. Ova kazna se odnosi na teške zločine, poput genocida, teških ratnih zločina, otmica i uskraćivanja slobode, mučenje, strijeljanje i slično. Čak i u slučaju osude za više počinjenih zločina maksimalna kazna koju počinitelj može dobiti je osam godina. Osuđene osobe neće biti smještene u regularne zatvore, već će biti uspostavljena područja gdje bi osuđenici trebali biti smješteni tijekom služenja svoje kazne. Ako su proveli određeno vrijeme u tranzicijskim lokalnim zonama, za to će im razdoblje biti smanjena dosuđena kazna. Ukoliko osoba ne prizna svoje zločine i odgovornost za njih utoliko je kazna na koju može biti osuđena 15 - 20 godina. Važno je istaknuti da je u sporazumu uređena i točka koja govori kako se na sve članove FARC-a odnosi odluka o neizručivanju za sve zločine koji su počinjeni prije potpisivanja sporazuma (Final Agreement, Chapter 5). Ova točka se ističe i po tome što je izazvala najviše ne slaganja u javnosti. Žrtve, a

i brojni drugi, smatraju ovaj dio sporazuma nepravednim te da brojni zločini prolaze nekažnjeno ili s preblagom kaznom.

Posljednja je točka sporazuma *Implementacija, provjera i javno prihvaćanje*. Ovdje su dogovoreni temeljni principi koji će se poštivati prilikom provedbe sporazuma, kao što su poštivanje i jamčenje prava svih uključenih, zatim jednakost i nediskriminacija, rodna ravnopravnost, poštivanje prava na vjeroispovijest, teritorijalna integracija i društvena uključenost, jačanje i koordinacija institucija te brojni drugi. Uređuje se uspostavljanje i funkcioniranje mehanizama važnih za provedbu sporazuma. Razrađuje se i okvirni plan za provedbu sporazuma koji sadržava ciljeve i prioritete te mjere potrebne za provedbu svih sporazuma, kao i davanje prioriteta i redosljed. Zanimljivo je da se plan osvrće i na predsjedničke periode te su tako pripremljeni i četverogodišnji planovi koji trebaju biti uključeni u nacionalne razvojne planove kao i državne proračune (Final Agreement, Chapter 6).

U nadgledanje i provjeru provedbe pozvan je i UN, odnosno Politička misija. Zadatak joj je provjeriti reinkorporaciju FARC-ovih boraca i implementaciju sigurnosnih mjera na pojedinačnoj i zajedničkoj razini. Misiju se poziva da posebno provjeri određene točke sporazuma, a to su politička reinkorporacija, jamstva koja se tiču nove političke stranke ili pokreta koji nastane iz FARC-a te ekonomska i društvena reinkorporacija. Osim UN-a, uključeni su i drugi međunarodni sudionici kao što je Europska Unija, Međunarodni seljački pokret, Sjedinjene Američke Države, Visoki povjerenik UN-a za ljudska prava i brojni drugi (Final Agreement, Chapter 6).

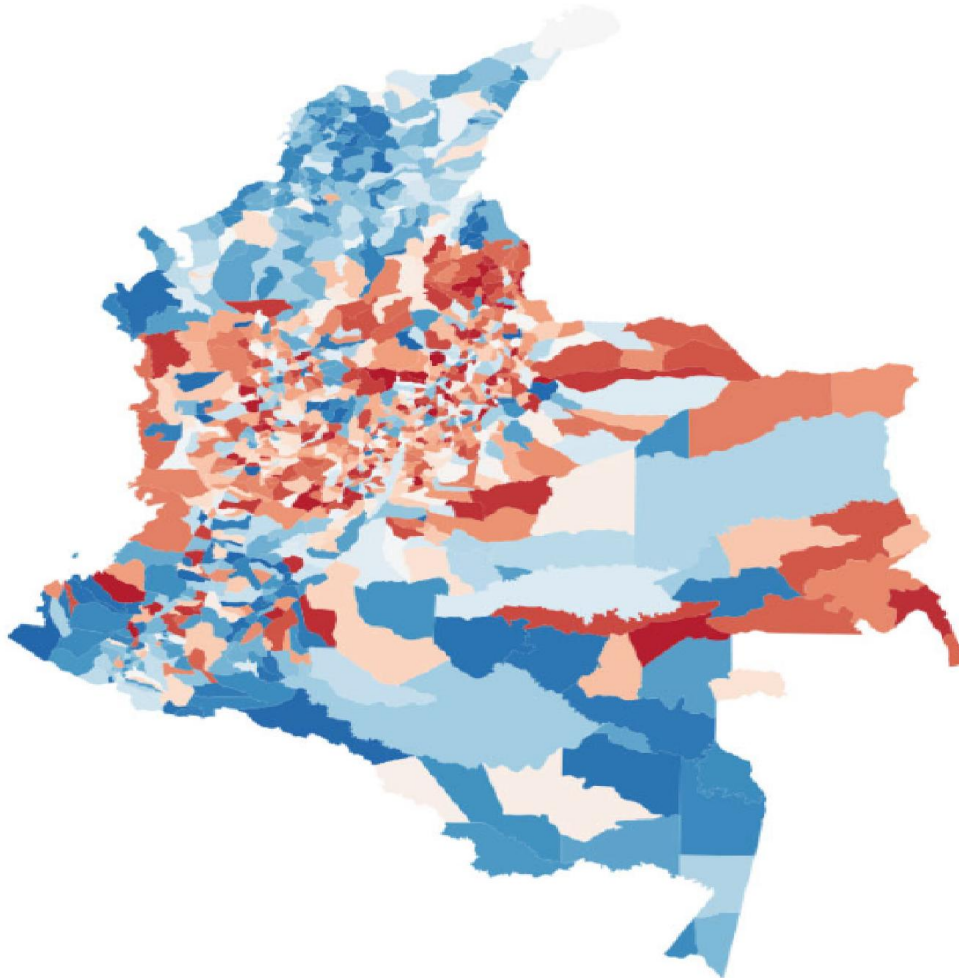
Sve navedeno potpisano je 24. studenog 2016. godine u Bogoti, u Kolumbiji. Potpisao je predsjednik Republike Kolumbije, Juan Manuel Santos te vrhovni zapovjednik FARC-a, Timoleón Jiménez.

8.2. Referendum

Prethodno službenom referendumu, održani su predsjednički izbori u svibnju 2014. godine. Oni su doživljeni kao referendum o mirovnim pregovorima, budući da su građani birali hoće li Santos ostati predsjednik još četiri godine te tako nastaviti pregovore (Beittel, 2015: 22). Referendum o mirovnim pregovorima i predloženom sporazumu održan je 2. listopada 2016. godine. U samom sporazumu je pod točkom šest navedeno da je potrebno ostvariti podršku javnosti te da se podrška treba provjeriti mehanizmom za koji se vlada i FARC dogovore.

Tako je izabran referendum na kojem je izlaznost bila nešto manja od 40 %, a rezultat je bio 50,21 % za odgovor „Protiv“ i 49,79 % za odgovor „Da“ na pitanje koje je glasilo „Podupirete li konačni sporazum za kraj sukoba i izgradnju stabilnog i dugotrajnog mira?“ (Hayes, 2017: 1,5). U nastavku se nalazi geografska karta Kolumbije s označenim okruzima gdje plava boja predstavlja glasove „Da“, a crvena boja glasove „Protiv“.

Slika 1: Rezultati referenduma

Izvor: Tellez, 2018: 8.

Struja koja se protivila prihvaćanju mirovnog sporazuma, postigla je slabu pobjedu zahvaljujući najviše, prethodno spomenutom bivšem predsjedniku Uribeu. Njegova stranka i civilne grupe koje su ju podupirale kao evangelistička crkva i veliki zemljoposjednici smatraju da dogovoreni sporazum previše popušta i ide u korist FARC-a. Njihova se kampanja temeljila na šest tematskih problema. Jedan od njih je izmišljeni pojam „Castrochavisimo“ koji se odnosio na negativne slike lijevo orijentiranih vlada na Kubi i u

Venezueli, prikazujući sporazum kao prijatnu privatnom vlasništvu, demokraciji i nacionalnom jedinstvu. Zanimljivo je i kako su interpretirali rodnu jednakost koja je naglašena kroz cijeli sporazum i po kojoj se sporazum ističe kao prvi među takvima koji je pažnju skrenuo i na ovaj problem. No, suprotna strana je to preokrenula u „rodnu ideologiju“ koja zatire tradicionalne obiteljske vrijednosti u Kolumbiji (Gomez-Suarez, 2017: 7-8).

S druge strane je pak predsjednik Juan Manuel Santos koji je svoju podršku za sporazum s FARC-om pronalazio u područjima koja su najviše pogođena nasiljem, kao i u društvenim grupama kojima je već dosta nasilja (Hayes, 2017: 5). Jedan od autora temelji svoj rad na tvrdnji da ljudi koji žive u području teško pogođenom nasiljem, žele samo mir, neovisno o načinu na koji se do njega dolazi. Također, Tellez tvrdi da su civili iz teško pogođenog područja voljni napraviti ustupke oružanim skupinama, no da bi ih teže prihvatili u svom okruženju. Navedeno dokazuje i gornja slika rezultata referenduma, gdje su plavom bojom označena područja koja su glasala „Za“, ujedno i konfliktna područja (Tellez, 2018: 8).

Iako je na narod na referendumu odbio mirovni sporazum, vladajući su pozvali opoziciju kako bi raspravili njihove primjedbe na sporazum, a nakon toga su se ponovno sastali predstavnici FARC-a i vlade kako bi dogovorili izmjene. Referendum je kasnije prihvaćen i ratificiran u Kongresu. Unatoč izmjenama, opozicija se i dalje protivili sporazumu (Matanock, García-Sánchez, 2017: 160).

8.3. Dodatna kategorija kao rezultat sporazuma: FARC kao politička stranka

U konačnici, FARC dobiva još jednu opisnu karakteristiku: politička stranka. Sve za što su se ilegalno borili i nastojali postići, sada će morati koristiti legalne i legitimne procese. Nakon ostavljanja oružja i pravosudnih procesa, FARC-ovi borci imaju priliku priključiti se državnoj politici.

S transformacijom u političku stranku, dolazi do promjene imena. Iako akronim ostaje isti, on više ne znači *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*, već *Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común*. Ime i logo objavljeni su u kolovozu 2017. godine, a u studenom iste godine FARC je predstavio i svoje kandidate za izbore koji su predstojali. Tako je vođa FARC-a, Rodrigo Londono predstavio svoju kandidaturu za predsjednika republike za izbore koji su se održavali u svibnju 2018. godine. No, bilo je teško za očekivati da će pobijediti na izborima, ne samo zbog manjka podrške FARC-u, već i zbog njegovog fizičkog zdravlja

(Economist)¹⁷. Samo nekoliko mjeseci kasnije, Londono je povukao svoju kandidaturu zbog lošeg zdravlja (ddnews)¹⁸.

Za razliku od predsjedničkih izbora, izbori za Kongres su druga priča budući da FARC ima osiguranih deset mjesta, pet u Senatu, pet u Domu predstavnika. Nadali su se osvojiti više mjesta, budući da su imali 23 kandidata za Senat i 51 za Dom predstavnika (ddnews)¹⁹. Rezultati izbora pokazuju kako je FARC dobio vrlo malo glasova, točnije 0,21 % za Dom predstavnika te 0,34 % za Senat (theglobalamericans.org)²⁰. Prema tome, u slučaju da prema sporazumu nisu dobili garantiranih 10 mjesta, uopće ne bi bili u Kongresu.

Rezultati izbora pokazuju da je u Kolumbiji uslijedilo skretanje u desno. Tri najveće desne stranke osvojile su 40 % mjesta u Senatu i u Domu predstavnika. Stranka predsjednika na odlasku, Santosa, doživjela je velik udarac na ovim izborima što je posljedica pada popularnosti zbog sporazuma s FARC-om (nytimes)²¹. Što se tiče predsjedničkih izbora, bio je potreban i drugi krug jer u prvom nitko nije skupio više od 50 % glasova. Tako je u lipnju 2018. u drugom krugu pobijedio Ivan Duque, senator stranke *Democratic Center*, koju vodi bivši predsjednik Uribe. Na Duqueu će biti uspostavljanje legalnog okvira za provedbu postignutog mirovnog sporazuma što pak sam sporazum dovodi u pitanje budući da je Duque njegov veliki protivnik (as-coa.org)²².

¹⁷ The Economist (2017) <https://www.economist.com/the-americas/2017/11/09/the-farc-is-now-a-political-party.-get-used-to-it> (2. 7. 2018),

¹⁸ DD News (2018) <http://ddnews.gov.in/international/colombia-votes-farc-political-party-first-time> (2. 7. 2018),

¹⁹ Ibid,

²⁰ Global Americans (2018) <https://theglobalamericans.org/2018/03/colombian-legislative-election-results-showed-just-popular-farc-among-colombian-voters/> (2. 7. 2018),

²¹ The New York Times (2018) <https://www.nytimes.com/2018/03/12/world/americas/colombia-election.html> (2. 7. 2018),

²² Americas Society / Council of the Americas (2018) <http://www.as-coa.org/content/guide-2018-latin-american-elections/colombia> (2. 7. 2018).

9. Zaključak

Postoji slika koja savršeno opisuje FARC. The Economist ju je objavio u jednom svojem članku. Slika prikazuje ružu sa svim njenim dijelovima – od krvavih korijena do konačnog razvijenog cvijeta ruže. Ta slika zapravo reprezentira FARC od njegovih početaka, kada je prolivena velika količina krvi, do današnje transformacije u političku stranku s logom crvene ruže.

Nakon svega istraženoga, pročitano i napisano, smatram da je početna teza točna, odnosno da FARC posjeduje obilježja sve tri kategorije te da je naposljetku postao politička stranka na temelju posljednjih mirovnih pregovora koji su bili uspješniji od prethodnih s obzirom na okolnosti u kojima su se nalazili i FARC, ali i sama država. Iako je teško danas razabrati kako kategorizirati FARC s obzirom da ih javnost i političari nazivaju raznim imenima, no kako god oni htjeli, FARC je službeno politička stranka. Gledano iz današnje pozicije, FARC-ovo djelovanje možemo podijeliti na dvije faze, onu ilegalnu te današnju legalnu. Tijekom tog ilegalnog djelovanja u prošlosti, FARC svakako mogu nazvati gerilskom skupinom jer kao što je prikazano, imali su jasne karakteristike gerilske skupine. Kasnije su razvili novu kategoriju, a to je kriminalna skupina, koja je graničila i s kartelom. Zbog toga su nastali još veći sukobi s vlastima i odveli FARC na put terorističkog djelovanja. Dospjeli su na službene terorističke liste, a s nekih ni dan danas nisu uklonjeni. Važno je naglasiti da ove kategorije ne isključuju jedna drugu, već se samo nadovezuju, odnosno na kraju je FARC bio i gerila, i kriminalna skupina, i teroristička skupina.

Mogu zaključiti da su okolnosti te koje su zapravo dosta utjecale na FARC. Ako pogledamo samo njegove početke kada je nastao kao skupina koja se borila za zaštitu seljaka od velikog nasilja i nepravdi koje su vladale Kolumbijom. U to vrijeme, nisu vidjeli drugu opciju nego postati gerila, koja se borila u pozadini. S vremenom je potreba za novcem i ljudima odvela FARC prema organiziranom kriminalu. Poslovi s proizvodnjom droge sigurno ne bi bili uspješni u nekoj drugoj zemlji, već je Kolumbija kao zemlja predvodnica proizvodnje indirektno omogućila FARC-u uključivanje u te poslove. Oporezivanje svega povezanog s proizvodnjom droge, omogućilo je FARC-u velike financijske prihode, ali i privuklo ljude da im se priključe. Kada je već bilo kasno, vlasti su odlučile reagirati i zaustaviti proizvodnju što je rezultiralo još većim nasiljem koje je preraslo u terorizam. Posljednjih godina je pak to nasilje dovelo do situacije u kojoj obje strane shvaćaju da borbom neće ostvariti svoje ciljeve i da je možda došlo vrijeme za novi pristup.

Nakon što je predsjednik Uribe oslabio FARC vojnim i policijskim djelovanjem, na njegovo mjesto dolazi predsjednik Santos. Iako je nastavio sigurnosnu kampanju Uribea, ipak shvaća da ne može nastaviti s tolikim nasiljem, iz moralnih razloga, kako bi spriječio sve veći broj žrtava, ali i zbog činjenice da ako nastavi napadati FARC-ove vođe, neće imati s kime pregovarati o miru. Službeni pregovori započeli su 2012. godine da bi nakon četiri godine pregovaranja rezultirali konačnim, potpisanim sporazumom unatoč preprekama i ometanjima.

Ovi mirovni pregovori razlikuju se od prethodnih te je to možda ono ključno što je dovelo do uspješnog potpisivanja. Za razliku od prethodnih, ovi pregovori su imali snažnog predsjednika koji je imao široku podršku koja je vrlo važna kako bi cijeli proces napredovao. Osim toga, uspostavljeno je nekoliko inovacija, poput zemalja jamaca i promatrača koji su pridonijeli u rješavanju problema. Sporazum veliki naglasak stavlja i na jednakost u raznim kontekstima, bilo to rodna, etnička ili teritorijalna jednakost. S druge strane, FARC je bio poprilično oslabljen, za razliku od prijašnjih pregovora koji su vođeni kada je FARC bio na samom svom vrhuncu, i po pitanju ljudstva, ali i u pogledu financija.

Pregovori su se vodili oko šest važnih točaka za obje strane i sve su imale svoje kritične trenutke. Ono što je bilo ključno za FARC, bili su pregovori o ruralnoj reformi, koji su zapravo korijen njihovog postojanja i samog sukoba. Razgovori o političkoj participaciji su važni u pogledu što su osigurali budućnost FARC-u kao političkoj stranci jer kao što se moglo vidjeti, bez osiguranih mjesta ne bi mogli sudjelovati u političkom procesu. Pod posebnom točkom uređeno je i razoružanje kroz koje su FARC-ovi borci prošli. Četvrta točka se odnosi na značajan problem koji Kolumbija ima, a to je proizvodnja i trgovina drogom. Ovdje se pokušalo doći do rješenja kojima bi se smanjila i proizvodnja i prodaja, ali i upotreba ilegalnih supstanci. No, najviše nesuglasja i pad podrške uzrokovala je peta točka, u kojoj se raspravlja o žrtvama i kažnjavanju odgovornih. Iako je naglasak na poštivanju prava žrtava, njihovoj kompenzaciji ako je moguća i omogućavanju pomoći, problem je izazvalo posebno pravosuđe prema kojem FARC-ovi borci dobivaju puno manje kazne za svoje zločine ukoliko ih priznaju. Brojne žrtve čiji su bližnji bili oteti, mučeni ili ubijeni smatraju da nije dovoljno velika i stroga kazna da se osuđenog zatvori na 5 - 8 godina i to ne zatvora, nego posebne ustanove gdje bi im bila ograničena sloboda. Ovakva kazna čeka i osobe koje su osuđene za teške zločine poput masakra, zločina protiv čovječnosti ili otmica kod kojih pak treba imati na umu da su držali ljude pod prisilom i po nekoliko godina. Još jedna od odrednica ovog posebnog pravosuđa je prilika osuđenima da se iskupe ili nadoknade svoje zločine tako što

sudjeluju u raznim projektima kojima je cilj pomoći žrtvama i zajednicama koje su teško pogođene sukobom.

Rezultat pada podrške bio je negativan ishod referenduma o mirovnom sporazumu. Osim na referendumu, negativan stav javnosti prema sporazumu i FARC-u, ali i predsjedniku Santosu, vidio se na izborima u proljeće 2018. godine. Tako ni Santosova stranka, ali ni nova politička stranka nastala iz FARC-a nisu postigle uspjeh.

Danas FARC možemo pridodati na listu terorističkih skupina koje su svoje djelovanje okončale uključivanjem u legalne i legitimne političke procese. Tako postaju još jedna u niz terorističkih skupina koja se uklapa u podjelu koju su napravili Jones i Libicki. Iako, kao što su rekli, terorističke skupine prestaju sa svojim djelovanjem kombinacijom učinaka. Kao što se moglo vidjeti, FARC-u je veliki udarac zadalo djelovanje vojnih i policijskih snaga. Svakako je pridonio i pad podrške od strane građana, nakon što su izveli brojna teroristička djela.

Možda su nekad davno na početku, začetnici FARC-a iskreno mislili da čine dobro. Borili su se za malog seljaka i štitili ga od velikih trgovaca drogom. Svejedno, tu ostaje problem da su pravdu uzeli u svoje ruke, umjesto da su je već tada pokušali izboriti legalnim i legitimnim putem. No, s godinama je njihovo djelovanje preraslo u organizirani kriminal i terorizam. Naravno da to ne odobravam, no podržavam mogućnost terorističkih skupina da se pokaju i okrenu na dobro. Iako smatram da postoji granica do kada je ta opcija izvediva. Svatko od nas može drugačije postaviti tu granicu. Nakon činjenja teških zločina jednostavno nema povratka.

FARC-ovi borci svejedno trebaju biti osuđeni te se ne slažem s malim kaznama koje su im dodijeljene. Takvi teški zločini trebali su biti proporcionalno kažnjeni. No, s druge strane smatram dobrom prilikom sudjelovanje u projektima kako bi se iskupili za svoja nedjela. Vidim to kao odličnu priliku onima koji su činili lakše zločine, da se iskupe i uključe u civilni život. Što se tiče političke karijere FARC-a, vidjeli smo da ona nije dobro krenula. Ljudima jednostavno treba vremena. Nakon bilo kakvog sukoba moraju proći godine i naraštaji kako bi ljudi krenuli naprijed. Ovi izbori nisu bili uspješni, no možda sljedeći budu, ako uopće bude FARC-a kao političke stranke jer nova vlast dovodi u pitanje ovaj uspostavljeni mir.

10. Literatura

Knjige:

- Diamond, Larry, Juan J. Linz, Seymour Martin Lipset (1989) *Democracy in developing countries: Latin America*. Lyman Rienner Publishers,
- Guevara, Ernesto (1961) *Guerrilla Warfare: A Method*. Monthly Review Press,
- Jones, Seth G., Martin C. Libicki (2008) *How terrorist group end: Lessons for Countering Al Qaeda*. RAND Corporation,
- Kline, Harvey F (2007) *Chronicle of a Failure Foretold: The Peace Process of Colombian President Andres Pastrana*. University of Alabama Press,
- Leech, Garry (2011) *The FARC: The Longest Insurgency*. London & New York: Zed Books,
- Vanden, Harry, Gary Prevost (2009) *Politics of Latin America: The Power Game*. Oxford University Press,

Članci:

- Beittel, June S. (2015) Peace talks in Colombia. *Congressional Research Service*,
- Boudon, Lawrence (1996) Guerrillas and the State: The Role of the State in the Colombian Peace Process. *Journal of Latin American Studies* 28/1996(2): 279-297,
- Chernick, Marc W. (1988) Negotiated Settlement to Armed Conflict: Lessons from the Colombian Peace Process. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 30/1988(4): 53-88,
- Cook, Thomas R. (2011) The Financial Arm of the FARC: A Threat Finance Perspective. *Journal of Strategic Security* 4/2011(1): 19-36,
- Crandall, Russell (2011) Requiem for the FARC?. *Survival: Global Politics and Strategy* 53/2011(4): 233-240,
- Cunningham, Dan, Sean Everton, Colonel Greg Wilson, Major Carlos Padilla, Major Doug Zimmerman (2013) Brokers and Key Players in the Internationalization of the FARC. *Studies in Conflict & Terrorism* 36/2013(6): 477-502,
- Gentry, John A., David E. Spencer (2010) Colombia's FARC: A Portrait of Insurgent Intelligence. *Intelligence and National Security* 25/2010(4): 453-478,
- Gomis Benoît (2015) Demystifying 'Narcoterrorism'. *Global Drug Policy Observatory Policy Brief* 9,

- Gomez-Suarez, Andrei, Jonathan Newman (2013) Safeguarding Political Guarantees in the Colombian Peace Process: have Santos and FARC learnt the lessons from the past?. *Third World Quarterly* 34/2013(5): 819-837,
- Gomez-Suarez, Andrei (2017) Peace process Pedagogy: lessons from the noo-vote victor in the Colombian peace referendum. *Comparative Education* 53/2017(3): 462-482,
- Hayes, John P. (2017) Peace is on the Ballot: Polarization and Colombian Peace Process. *University of Saskatchewan Undergraduate Research Journal* 3/2017(2): 1-8,
- Herbolzheimer, Kristian (2016) Innovations in the Colombian peace process. *Norwegian Peacebuilding Resource Centre* 1-10,
- Ince, Matt (2013) Filling the FARC-Shaped Void. *The RUSI Journal* 158/2013(5): 26-34,
- Lee, Chris (2012) The FARC and the Colombian Left: Time for a Political Solution? *Latin American Perspectives* 39/2012(1): 28-42,
- Maldonado, Andrés Ucrós (2017) What Is Colombian Peace Process Teaching the World? *New England Journal of Public Policy* 29/2017(1): 1-7,
- Matancok, Aila M, Miguel García-Sánchez (2017) The Colombian Paradox: Peace Processes, Elite Divisions & Popular plebiscites. *Daedalus, the Journal of the American Academy of Arts & Sciences*, 152-166,
- Mejía, Daniel (2016) Plan Colombia: An Analysis of Effectiveness and Costs. *Center for 21st Century Security and intelligence Latin America Initiative* 1-17,
- Molano, Alfredo (2000) The Evolution of the FARC: A Guerrilla Group's Long History. *NACLA Report on the Americas* 34/2000(2): 23-31,
- Norman, Susan Virginia (2017) Narcotization as Security Dilemma: The FARC and Drug Trade in Colombia. *Studies in Conflict & Terrorism*,
- Otis, John (2014) The FARC and Colombia's Illegal Drug Trade. *Wilson Center*,
- Peceny, Mark, Michael Durnan (2006) The FARC's Best Friend: U.S. Antidrug Policies and the Deepening of Colombia's Civil War in the 1990s. *Latin American Politics and Society* 48/2006(2): 95-116,
- Posso, Camilo González (2004) Formal peace processes: Negotiations with the FARC 1982-2002. *Accord issue* 14/2004: 46-51,

- Tarapués, Diego Fernando Sandino, María Laura Bóhm, Rodrigo A. González-Fuente Rubilar (2012) Terrorism and anti-terrorism in South America with a special consideration of Argentina, Chile and Colombia. *Porto Alegre* 4/2012(1): 46-74,
- Tatalović, Siniša, Tomislav Lacović (2012) Čemu sigurnosne studije?. *Političke analize* 3/2012(12): 3-6,
- Tellez, Juan Fernando (2018) Worlds Apart: Conflict Exposure and Preferences for Peace. *Journal of Conflict Resolutions* 1-24,

Dokumenti

- Final Agreement to end the armed conflict and build stable and lasting peace (2018) [http://especiales.presidencia.gov.co/Documents/20170620-dejacion-
armas/acuerdos/acuerdo-final-ingles.pdf](http://especiales.presidencia.gov.co/Documents/20170620-dejacion-armas/acuerdos/acuerdo-final-ingles.pdf) (19. 7. 2018),

Internetske stanice

- BBC (2018) <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-11400950>,
<http://www.bbc.com/news/world-latin-america-35491504> (23. 4. 2018., 5. 5. 2018),
- Daily Sabah Europe (2017) [https://www.dailysabah.com/europe/2017/11/14/eu-
removes-colombias-farc-from-official-list-of-terror-groups](https://www.dailysabah.com/europe/2017/11/14/eu-removes-colombias-farc-from-official-list-of-terror-groups) (5. 5. 2018),
- DD News (2018) [http://ddnews.gov.in/international/colombia-votes-farc-political-
party-first-time](http://ddnews.gov.in/international/colombia-votes-farc-political-party-first-time) (2. 7. 2018),
- Encyclopaedia Britannica (2018) <https://www.britannica.com/topic/guerrilla-warfare>
(24. 4. 2018),
- EUR-Lex (2002) [https://eur-lex.europa.eu/legal-
content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32002F0475](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32002F0475) (3. 5. 2018),
- Global Americans (2018) [https://theglobalamericans.org/2018/03/colombian-
legislative-election-results-showed-just-popular-farc-among-colombian-voters/](https://theglobalamericans.org/2018/03/colombian-legislative-election-results-showed-just-popular-farc-among-colombian-voters/) (2. 7. 2018),
- RAND (2018) [https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1339/MR1339.c
h3.pdf](https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1339/MR1339.ch3.pdf), <https://www.rand.org/topics/domestic-terrorism.html> (24. 4. 2018),
- The Economics (2017) [https://www.economist.com/the-americas/2017/11/09/the-farc-
is-now-a-political-party.-get-used-to-it](https://www.economist.com/the-americas/2017/11/09/the-farc-is-now-a-political-party.-get-used-to-it) (2. 7. 2018),

- The Guardian (2016) <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/29/colombia-farc-rebel-group-civil-war-us-terrorist-organization-list-peace-deal> (5. 5. 2018),
- The New York Times (2017/2018) <https://www.nytimes.com/2017/07/18/world/americas/colombia-cocaine-farc-peace-drugs.html?rref=collection%2Ftimestopic%2FRevolutionary%20Armed%20Forces%20of%20Colombia>, <https://www.nytimes.com/2018/03/12/world/americas/colombia-election.html> (26. 4. 2018, 2. 7. 2018),
- Trading Economics (2018) <https://tradingeconomics.com/country-list/terrorism-index?continent=america>, <https://tradingeconomics.com/colombia/terrorism-index> (9. 6. 2018),
- US Department of State (2018) <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>, <https://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2014/239414.htm> (3. 5. 2018).

11. Sažetak

Namjera je u ovom radu prikazati i predstaviti oružanu skupinu FARC, njihovu dugogodišnju borbu, propale pregovore s vladom te posljednje pregovore koji su rezultirali sporazumom. Ovaj slučaj pruža uvid u rješavanje sukoba te primjer kako postupati s drugim sukobljenim stranama. Kolumbija se ističe kao zemlja s velikim problemima, a jedan od njih su pobunjeničke grupe. Velikim uspjehom može se smatrati potpisivanje sporazuma s najdugovječnijom oružanom skupinom. Tematski okvir rada predstavlja istraživanje korporacije RAND, odnosno njenih autora Setha Jonesa i Martina Libickog koji su predstavili pet načina na koje dolazi do prestanka djelovanja terorističkih skupina. Fokus u ovom radu je na prestanku djelovanja terorističkih skupina tako što se uključe u legalne i legitimne političke procese. Rad dovodi do zaključka kako je FARC oružana skupina koja je tijekom svojih godina postojanja prošla nekoliko tipova djelovanja te na kraju postala politička stranka. Okolnosti u kojima se zatekla skupina, ali i sama država, dovele su do toga da ponovno pokrenu pregovore.

Ključne riječi: FARC, kolumbijska vlada, Juan Manuel Santos, gerila, teroristička skupina, organizirani kriminal, droga, mirovni pregovori, mirovni sporazum

Summary

The purpose of this paper is to show and introduce armed group named FARC, their long-lasting fight, failed negotiations with the government and the last negotiations that resulted in a peace agreement. This case provides insight in solutions to the conflict and example how to deal with other conflicted groups. Colombia stands out as a country with big problems and one of them are rebel groups. Great success is signing of a peace agreement with the most lasting rebel group. The framework of this subject is the research of the RAND Corporation, that is, their authors, Seth Jones and Martin Libicki, who showed five ways in which terrorist groups end. The focus of this paper is an ending of terrorist groups by involving in legal and legitimate political process. The paper brings to conclusion that FARC is armed group which has had throughout their many years different types of activity and in the end it has become a political party. Circumstances in which the group has found themselves, but the government also, has led to restarting peace negotiations all over again.

Key words: FARC, Columbian government, Juan Manuel Santos, guerrilla, terrorist group, organized crime, drugs, peace negotiations, peace agreement